

Kjendis- og betalingsjournalistikk

En rapport utarbeidet av Gunnar Bodahl-Johansen, Institutt for Journalistikk

Revisjon 15. juni 2007:

Denne utgaven inneholder to mindre endringer i forhold til den rapporten som ble fremlagt på høringen 11. juni 2007; to egennavn og et stedsnavn er rettet, samt at en uttalelse er korrigert.

I

Kjendis- og betalingsjournalistikk

En rapport utarbeidet av Gunnar Bodahl-Johansen

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	3
En rapport og en åpen høring.....	4
Fortrolige samtaler – anonyme kilder.....	4
Ingen sannhetskommisjon.....	4
Hard konkurranse	5
Rapportens tre deler.....	6
Ingen uavhengig gransket	6
En bok om Håvard Melnæs eller Se og Hør?	7
En vanlig dag på jobben – for Håvard Melnæs.....	9
- Nei, ikke vår hverdag	11
Et nyansert bilde av Melnæs	11
Hvor var ledelsen?.....	12
Bekrefter spionutstyret.....	12
Se og Hørs metoder	13
Fellen i Hyde Park	13
Søviknes står fram	14
Vandrehistorier og kjendisarkiv	14
Oppsummering	15
Kjendisjournalistikkens kjennetegn	17
Betalingsjournalistikk	19
Kampen om eneretten	20
Ulike betalingsformer	20
Betaling for medvirkning i reportasjer.....	21
Skjebnesakene	22
Et kunstig skille?	23
Ulike premisser.....	23
Kjendisenes prisliste	24
Utbetaling av tipshonorarer.....	26
Kildepleie	26
Arbeidsmetoder	29
Tipsordninger	29
Spaning på kjendiser.....	31
Kjendisjournalistikken i en presseetisk sammenheng	33
Vanskelige avveininger.....	33
Søkt offentlighet – uten samfunnsmessig interesse.....	34
Informasjon fremkommet på ulovlig måte	34
Skjulte metoder og avansert utstyr	35
Den totalitære mediestaten.....	36
Er Se og Hør i seg selv krenkende?.....	36
Gjennomlesing og rettelser	37

En rapport og en åpen høring

Håvard Melnæs' bok "Se og Hør fra innsiden/En helt vanlig dag på jobben" skapte så stor oppmerksomhet da den ble publisert i begynnelsen av februar 2007 at norsk presse valgte - for første gang i historien - å arrangere en åpen høring om de journalistiske metoder som kjendisjournalistikken benytter. Initiativet kom fra Norsk Redaktørforening, som sendte utfordringen videre til Norsk Presseforbund, pressens samlende organ.

Høringen skulle ikke bare gjelde Se og Hør. Man ønsket å rette søkelyset mot kjendis- og betalingsjournalistikken i sin alminnelighet. Den daglige konkurransen om kjendisene skjer først og fremst mellom Se og Hør, Her og Nå, TV 2s God Kveld Norge, Verdens Gang, Dagbladet og Nettavisen Side 2. Det er selvfølgelig også en rekke andre aviser, blader og nettsteder som forsyner publikum med kjendisnyheter.

Fortrolige samtaler – anonyme kilder

For å forberede et materiale til høringen, ble det bestemt at man skulle gjennomføre fortrolige samtaler både med kjendiser og redaksjonelle medarbeidere i kjendispressen. Norsk Presseforbund ba undertegnede gjennomføre samtalene. Generalsekretær Per Edgar Kokkvold har deltatt i noen av samtalene, og alle som deltok i samtalene, ble gjort oppmerksom på at fortroligheten uansett også omfattet generalsekretæren. Dette fordi det var viktig å kunne drøfte samtalene underveis. Der hvor åpne kilder er sitert, er sitatene godkjent av kildene.

Ettersom Håvard Melnæs sier at han forteller om "En helt vanlig dag på jobben", måtte Se og Hørs redaksjonsledelse og journalister få svare for seg. Dessuten starter og slutter debatten om kjendisjournalistikken med Se og Hør. At det er en utbredt mistro til Se og Hør i mange miljøer, har kommet til uttrykk ved at enkelte stilte spørsmål om det var noen vits å intervju Se og Hørs medarbeidere, ettersom de likevel er så grundig avslørt i Melnæs' bok! Svaret er selvfølgelig at alle som utsettes for beskyldninger av faktisk karakter, må få svare for seg.

Vi har invitert til fortrolige samtaler, og - bortsett fra noen få av samtalepartnerne - har alle sterkt understreket ønsket om å forbli anonyme. Videre har det vært viktig at ikke utsagn og opplysninger må kunne spores tilbake til kildene. Det er alltid risikabelt å bruke anonyme kilder. Kilder som selv slipper å stå ansvarlig for sine uttalelser, kan komme til å si mer enn det strengt tatt er dekning for. Det er også vanskelig å forsvare seg overfor anonyme kilder, og endelig vil man kunne spørre om det virkelig finnes noen kilder overhodet. Det må derfor understrekes at rapporten helt står for forfatterens regning.

Jeg har sitert anonyme kilder i rapporten. Jeg liker det ikke, men uttalelsene er uttrykk for hvordan kildene tenker.

Ingen sannhetskommisjon

Det er ikke noe nytt at norsk presse setter søkelyset på problemområder i journalistikken. Det har ofte skjedd i etterkant av saker som har vakt stor oppmerksomhet i samfunnet. Derimot er det første gang at pressen gjennomfører en åpen høring. Med pressens integrerte rolle i vårt demokrati, er den prinsipielle debatten som kan påvirke pressens atferdsmønster, av stor viktighet.

Rapporten skulle ikke fremstå som et sannhetsdokument verken om Håvard Melnæs' bok, *Se og Hør*, kjendispressen eller kjendisjournalistikken, men derimot rapportere om den *erfaring og opplevelser* journalister og kjendiser har med kjendispressen.

I alt har jeg hatt samtaler med 69 personer, 22 i *Se og Hør*, 18 andre journalister og redaktører og 20 kjendiser og kilder for *Se og Hør*. Det er selvfølgelig mange flere jeg kunne ha snakket med, men jeg mener at jeg har fått et stort nok utvalgt til å gi en beskrivelse av saken.

Kjendisjournalistikken er for øvrig svært sammensatt. Den spenner fra de store og oppsiktsvekkende reportasjene til de hverdagslige og ukompliserte artiklene. Tiden da Mette-Marit Tjessem Høiby og Ari Behn gjorde sitt inntog i kongefamilien, blir av noen karakterisert som kjendisjournalistikken gullalder, ikke minst fordi den kommende kronprinsessen hadde en far som ble en selvstendig mediefigur. Etter Melnæs' beretning om hvordan han jobbet med nettopp Sven O. Høiby, vil sikkert mange mene at den nådde sitt bunnivå. Men uansett om man går for gull eller bunn, kommer vi ikke bort fra at dette var en ekstraordinær situasjon. At en alenemor blir norsk kronprinsesse, og en representant for "den nye vinen" Kongens svigersønn, var naturligvis en utfordring for kjendispressen.

I kjølvannet av boka til Håvard Melnæs ser nok mange frem til nye, sterke avsløringer. Denne rapporten har ikke slike avsløringer. Jeg er imidlertid blitt presentert for en lang rekke påstander og beskyldninger mot *Se og Hør*s arbeidsmetoder. Jeg har brukt masse tid på å forsøke å få dokumentert beskyldningene, men uten å lykkes. Å la anonyme kilder viderebringe påstander som ville ramme menneskers integritet på en alvorlig måte, har jeg ikke ønsket å gjøre. Selv om *Se og Hør* skulle få anledning til å svare for seg, ville vi fortsatt ikke være i nærheten av en dokumentasjon. Rundt *Se og Hør* eksisterer det for øvrig så mange kryssende interesser, sympatier og antipatier at det til slutt blir uhyre vanskelig å orientere seg.

Jeg har heller ikke referert alle beskyldninger som tidligere er reist mot *Se og Hør*, bort sett fra det som kommer frem i boka til Håvard Melnæs. De mest sentrale episodene har *Se og Hør*-ledelsen kommentert.

At jeg ikke har kunnet fremlegge like oppsiktsvekkende historier som Håvard Melnes forteller om i sin bok, kan naturligvis bety at jeg ikke har truffet kilder som sitter med slike opplevelser, eller at historien om Håvard Melnæs er spesiell, slik både redaksjonsledelsen og journalistene i *Se og Hør* hevder. Selv avviser Melnæs at hans historie er spesiell, og gjentar at han nettopp skriver om en helt vanlig dag på jobben.

Sjefredaktør Odd Johan Nelvik sier at hovedtrekkene i det Melnæs forteller om seg selv nok er korrekte, men hevder at stoffet på flere områder er preget av unøyaktigheter, overdrivelser og fargelegginger. Nelvik hevder også boka inneholder ting han selv ikke kjente til, blant annet at Melnæs røyket hasj og drakk øl med en narkoman han prøvde å verve som en kilde (s. 134). Heller ikke Melnæs tror at sjefredaktøren kjente til dette. – Det er selvfølgelig helt uakseptabelt, og vi burde hatt langt bedre kontroll med Melnæs, sier Nelvik. Han henviser imidlertid til den spesielle situasjonen man hadde på det aktuelle tidspunktet.

Hard konkurranse

Flere av mediene som ga Melnæs' bok stor oppmerksomhet, er også sterke konkurrenter til *Se og Hør*. Nå kan ikke mediene unnlate å omtale sine konkurrenter hvis mediene skal oppfylle Vær Varsom-plakatens punkt 1.4, andre setning, hvor det heter at det er "pressens plikt å sette

et kritisk søkelys på hvordan mediene selv fyller sin samfunnsrolle”. Men når mediene omtaler sine konkurrenter, går mediene inn i et presseetisk minefelt som krever stor varsomhet av habilitetsmessige grunner. Derfor er det et spørsmål om var riktig av Verdens Gang å la de to tidligere Se og Hør-journalistene Camilla Bjørn og Jonas Tjersland dekke debatten om Melnæs’ bok. At Dagens Næringsliv satte Jonas Tjersland bror, Espen Tjersland, på saken, er det også stilt spørsmålstegn ved. Jeg drøfter ikke dette videre, men nøyer meg med å fremsette følgende antagelse: hvis det ikke hadde dreiet seg om nettopp Se og Hør og kjendisjournalistikken, ville disse spørsmålene trolig fått en helt annen oppmerksomhet.

Det har også vært hevdet at Håvard Melnæs har brutt en rekke presseetiske normer i sin bok, og begått et karakterdrap på bokens ”hovedperson” Sven O. Høiby. Melnæs har selv protestert kraftig mot disse påstandene, og har også hele tiden hevdet at Sven O Høiby hadde godkjent manuset. Det vises til et møte på forleggerens kontor mens Høiby var innlagt på Rikshospitalet med en alvorlig kreftdiagnose. Høibys advokat, Christian Hausvik, avviser at det som skjedde på møtet, kunne oppfattes som en godkjennelse av manuset. Han viser til at Høiby var alvorlig syk på det aktuelle tidspunktet, og at han bare klarte å lese deler av manuset før han måtte avbryte møtet for å bli kjørt tilbake til Rikshospitalet. Her står påstand mot påstand.

Påstander i boken om at Se og Hørs ledelse tryller vekk skattepliktige inntekter og driver kreativ bokføring, og at redaksjonsledelsen også utnytter bladet til å skaffe seg private fordeler, er forhold som ligger utenfor rapportens mandat.

Rapportens tre deler

Rapporten er delt i tre deler. Første del, ”Kjendisjournalistikkens kjennetegn”, omtaler de metoder som preger kjendisjournalistikken. Sentralt står forholdet mellom journalistene og deres kilder, bruk av skjulte metoder og betalingsjournalistikk og tipsordninger. Deretter drøftes innholdet i Melnæs’ bok i lys av intervjusamtalene i Se og Hør, mens siste del setter kjendisjournalistikken inn i en presseetisk sammenheng.

Ingen uavhengig gransket

Jeg er ingen uavhengig gransker. Hele mitt yrkesliv har jeg tilbrakt i pressen. Fra stillingen som politisk redaktør i Fredriksstad Blad gikk jeg til stillingen som sekretær i Norsk Presseforbund med det daglige ansvaret for Pressens Faglige Utvalg. Fra 1994 har jeg jobbet på Institutt for Journalistikk. Jeg har hatt en rekke kurs i norske redaksjoner, blant annet fire kurs i Se og Hør i regi av min arbeidsplass Institutt for Journalistikk. Jeg har mottatt en falske musserende vin og en lusekofte, som min kone har plassert helt nederst på kistebunnen.

En bok om Håvard Melnæs eller Se og Hør?

"Det har vært en tung tid. Selv familien har jo lurt på hva vi driver med i Se og Hør. Da det pågikk som verst, var jeg oppe om natten for å sjekke internett. Var det flere oppslag nå?"

Fra intervjuene med Se og Hør-journalistene

"Tror noen virkelig at Se og Hør kunne fylle et blad med kjendisstoff to ganger i uka hvis Melnæs' metoder hadde vært vanlig praksis i redaksjonen?"

Fra intervjuene med Se og Hør-journalistene

"Du kan ikke levere førstesidesak på førstesidesak i Se og Hør uten at du har noe å fare med. Da boken kom, ble vi og forbannet over at han påsto dette var vanlige arbeidsmetoder i Se og Hør. Dessuten ble det vanskelig å leve med at en kollega hadde samlet stoff om en bok bak vår egen rygg."

Fra intervjuene med Se og Hør-journalistene

"Man burde jo tjoret ham fast fremfor å oppmuntre ham til å pleie sitt nære forhold til Sven O. Høiby på den måten han gjorde. Kan svaret være at Melnæs' ville jakt på Mette-Marit og kronprinsen – og senere også på Märtha og Ari – resulterte i saker redaksjonsledelsens *ville* ha i bladet?"

Fra intervjuene med Se og Hør-journalistene

Håvard Melnæs' bok er på 285 sider. Det meste handler om Håvard Melnæs, og særlig om Se og Hør-journalisten Håvard Melnæs. Her beskriver han hvordan han skaffet seg og behandlet Sven O. Høiby som kilde, og hvordan han klarte å komme på innsiden av kretsen rundt Ari Behn. Hans journalistiske arbeid rettet mot Kjell Inge Røkke og John Carews farskapssak er også viet oppmerksomhet. Dessuten omtaler han flere andre saker som han selv ikke har arbeidet med. I denne sammenhengen forteller han også en rekke vandrehistorier, som hans tidligere kolleger fastslår ikke er korrekte. De er ikke på noen måte knyttet til hovedinnholdet i boka, men Melnæs blir kritisert for manglende etterrettelighet.

For å få et inntrykk av hva boken handler om, er det nødvendig å gi en summarisk presentasjon av boka:

- Boken åpner med en telefonsamtale Håvard Melnæs hadde med en "brisen og sentimental" Sven O. Høiby 11. januar 2006. I denne samtalen forteller Melnæs om boken han skriver. Melnæs opplyser at han hadde hatt hyppige samtaler med Høiby allerede fra vinteren 2000, da Se og Hør hadde kjøpt mobiltelefon til Høiby.
- I det andre kapitlet, sidene 17 – 23, gjengir Melnæs en telefonsamtale med Kjell Inge Røkke 14. oktober 2003 der Røkke, ifølge Melnæs selv, truet ham på livet: "I skal drepe deg. Du fortjener ikke å leve." Røkkes utbrudd kom etter en reportasje Melnæs hadde skrevet i Se og Hør som kom ut samme dag. Reportasjen handlet om at Røkke "Sendte kjæresten på luksusferie i privatjet" (tittelen).

- I neste kapittel (sidene ? – 83) presenteres vi igjen for ”Mannen fra Vågsbygd”. Ifølge Melnæs gjorde sjefredaktør Odd Johan Nelvik det klart at Se og Hør måtte legge inn maksimalt med ressurser på Sven O. Høiby. ”Han skulle pleies, smøres, bli påspandert, få penger, hva som helst for at han fortsatt ville være en kilde.”
- Deretter følger tre kapitler (sidene 86 – 105) der Håvard Melnæs beskriver flere kjendisreportasjer skrevet av ham selv og andre journalister. Melnæs forteller hvordan Se og Hør klarte å få Terje Søviknes til å stå frem i bladet etter at det kom for dagen at Frp-nestleder og ordfører Terje Søviknes i Os hadde hatt sex med en 16 år gammel jente på FpU’s landsmøte i 2000.
- På sidene 106 – 115 vender vi tilbake til Sven O. Høiby og Mette-Marit Tjessem Høiby. Mette-Marit har nå flyttet inn i Ullevålsveien sammen med sin sønn Marius og kronprinsen, og gjøres til gjenstand for nærmest kontinuerlig spaning og overvåking.
- På sidene 116 – 130 beskriver forfatteren det indre livet i Se og Hørs-redaksjon. Her omtales det berømte kjendisarkivet, som ifølge Melnæs inneholder opplysninger om kjendisenes utroskap, rusmisbruk og konebanking.
- På sidene 131 til 141 tar forfatteren oss med til Kristiansand, til et møte med en av Mette-Marits ekskjærester som Melnæs forsøkte å verve som kilde. Til tross for at den sterkt rusavhengige ekskjæresten fikk tilbud om store penger, ville ekskjæresten ikke la seg verve. Melnæs forteller her om at han både drakk øl (”kildeøl”) og røykte hasj sammen med ekskjæresten, fordi han ”skulle ha historien til Ricky”. Men til ingen nytte! Kapitlet har tittelen ”En mann med integritet”.
- Sjefredaktør Odd Johan Nelvik og assisterende redaktør Bjørn Tvare blir utsatt for en nærgående beskrivelse i det neste kapitlet (sidene 142 til 152). Her påstår Melnæs at hyttereportasjen fra familien Nelviks hytte i Kragerø, som var signet Bjørn Tvare, egentlig var skrevet av Nelvik selv. Melnæs hevder det er vanlig at Se og Hør benytter falske bylines når det er nødvendig å skjule den egentlige artikkelforfatteren. I dette kapitlet finner vi også påstandene om at av artisten Kenneth Sivertsen ble tilbudt 5000 kroner for å la seg fotografere uten lue etter den store hjerneoperasjonen. Historien er senere avkreftet.
- I det neste kapitlet (side 153 – 159), som har tittelen ”Sven O. sett på Løten”, viser hvordan Se og Hør iscenesetter en virkelighet og lager reportasjer som kan etterlate publikum i villrede om sannheten. Med andre ord bryter man det første kravet i journalistikken, nemlig kravet til sannhet. Ifølge Melnæs fikk Sven O. mellom 30 000 og 40 000 kroner for ”jobben” mens Cowboy-Laila fikk 10.000 kroner. I samme kapittel hevder Melnæs at redaksjonsledelsen i Se og Hør og to journalister planla å lokke kronprinsparet i en felle i Hyde Park i London. Under påskudd av å skulle vise frem manuset til boken ”Prinsen som ikke kunne bli prins”, skulle Sven O. Høiby prøve å få et møte med kronprinsparet i Hyde Park, med Se og Hørs paparazzifotografer i buskene.
- Omtalen av hvordan sjefredaktør Odd Johan Nelvik og redaktør Trond Stensåsen beordret Håvard Melnæs til å dra til London for å kjøpe spionutstyr, er omtalt på sidene 160 – 164. Ifølge Melnæs var Nelvik opptatt av å få saftigere historier, og ville derfor anvende det avanserte overvåkingsutstyret mot kronprinsparet og deres vennekrets.
- I kapitlet ”Alt for Norge” (sidene 165 – 180) forteller forfatteren om hvordan redaktør Trond Stensåsen og han selv samarbeidet med brødrene Høiby for å hindre at en beruset Sven O. Høiby tok seg opp til Rikshospitalet for å besøke sitt nye barnebarn – tronarvingen. Gjennom SAS-kaptein Espen Høibys kontakter på Gardermoen klarte man å ”smugle” Sven O. ut av flyet for å hindre at de andre mediene fikk tak i den nybakte bestefaren.
- Sidene 181 – 218 er i all hovedsak viet Håvard Melnæs’ arbeid med prinsesse Märtha Louise og Ari Behn. Her er beretningen om hvordan Per Heimly fikk betalt 250.000

kroner for bilder av Ari, og om jakten på de polske horene som åpenlyst hadde brukt marihuana og kokain i dokumentaren fra Las Vegas som Ari Behn laget for Metropol TV. Vi blir også presentert for den hemmelige kilden fra Aris innerste krets og hvordan Melnæs ga et kamera til en ung kvinne som skulle servere ved bryllupsmiddagen i Stiftsgården i Trondheim. Beretningen om den franske paparazzifotografen som tok bilder av familien Behn på hemmelig ferie på Hawaii finner vi i kapitlet ”Den usynlige franskmannen”.

- I kapitlet ”Amerikansk wrestling” (sidene 219 – 220) omtales Se og Hørs og Håvard Melnæs’ dekning av farskapssaken mot John Carew. Kapitteloverskriften henspeiler for øvrig på det tette forholdet som Håvard Melnæs påstår at det er mellom sjefredaktør Odd Johan Nelvik og Norsk Presseforbunds generalsekretær Per Edgar Kokkvold. Det hevdes at Nelvik bruker Kokkvold som veileder, og at de to også er blitt enige om hva de skal si under fjernsynsdebatter begge to deltar i.
- Kapitlet ”Jeg møtte Siem” (sidene 230 – 236) omhandler bladets forhold til norske fotballspillere. Det hevdes at profiler i tippeligaen stiller opp for 10. – 20.000 kroner. Kapitlet er ”krydret” med interne bemerkninger om flere spillere, bemerkninger som aldri var ment for offentligheten.
- Det neste kapitlet, ”Forever Young” (sidene 237 – 240) handler om de såkalte Big Brother-reportasjene, som Håvard Melnæs og seniorreporter Jan-Petter Dahle skrev. I mai 2007 falt det en dom i høyesterett som fastslo at reportasjene om det angivelige bruddet mellom Anette Young og Rodney Omdal Karlsen er et brudd på bestemmelsene om privatlivets fred.
- I kapitlet ”Mannen med reportasjekorset” (sidene 241 – 249) forteller Melnæs at journalist Trond Mæland kjører rundt med et ”reportasjekors” i bilen, ”fordi han ofte får sorgtyngede familier til å stille opp i reportasjer så raskt at de ikke engang har en gravstøtte å gå til”. Men egentlig handler dette og de tre neste kapitlene - ”Det beste jeg noen gang har skrevet” (sidene 250 – 263), ”Morgengaven” (sidene 264 – 272) og ”Odd har bestemt seg” (sidene 273 – 279) - om Sven O. Høibys bryllup med Renathe Barsgård.

Her får vi et innblikk i hvordan Håvard Melnæs og Trond Stensåsen tar regien over bryllupet og slåss med alle midler mot at andre redaksjoner skal få tak i nyheten. Det hele starter for øvrig med at Trond Mæland må dra til Kristiansand for å få brakt på det rene om den kommende bruden er gravid, slik Sven O. Høiby selv hevder. Journalist Mæland går derfor til innkjøp av en graviditetstest for å få bekreftet eller avkreftet opplysningene om graviditet. Mæland gjør det helt klart for det kommende brudeparet at det ikke blir noen historie i Se og Hør – og dermed heller ingen penger inn på kontoen – uten at bruden tar graviditetstesten.

- I det siste ordinære kapitlet i boka ”Det var som ventet” (sidene 280 – 283) forteller Håvard Melnæs om sitt møte med den alvorlige kreftsyke Sven O. Høiby på Rikshospitalet. Møtet fant sted på dagen fem år etter at kronprinsparet giftet seg og Sven O. Høiby sto på slottsbalkongen og vinket til folket.

En vanlig dag på jobben – for Håvard Melnæs

Håvard Melnæs hevder at han skriver om en helt vanlig dag på jobben, og at han forteller den virkelige historien om Se og Hør. I debatten i kjølvannet av bokutgivelsen påpekte både Håvard Melnæs og forleggeren Erling Kagge at Se og Hør ikke hadde bestridt innholdet i boka. Bare historien om at Kenneth Sivertsen lot seg avbilde uten lue for noen lusne tusenlapper, ble korrigert. En innrømmelse som det fra annet hold hevdes var ”taktisk”

begrunnet. At sjefredaktør Odd Johan Nelvik ble tatt av influensaen midt under den opphetede striden, ble bare en bekreftelse på at sjefredaktøren ikke turte møte sin tidligere journalist i åpent lende. At man måtte tilkalle bladets ”grunnlegger” og første sjefredaktør, Knut Haavik, ble sett på som et lurt spill fra Se og Hør.

I denne tiden følte Se og Hørs medarbeidere at de har blitt sydebukkene for alt og alle. Det vakte sterk irritasjon at Peter Nome kunne komme med så harde utfall mot Se og Hør i NRKs debattprogram Standpunkt uten at noen brydde seg med å sjekke det faktum at det var TV 2's God kveld Norge og ikke Se og Hør, som brakte historien om at Peter Nome og programlederkollega Hilde Hummelvoll var blitt et par. Faktum er at Se og Hør mistet denne saken til en konkurrent fordi bladet unnlot å omtale forholdet etter et ønske fra Hilde Hummelvoll selv.

Håvard Melnæs' gamle kolleger i Se og Hør fastslår at de ikke kjenner seg igjen i hans beskrivelse av en vanlig dag på jobben. Men de sier de ikke har noen forutsetninger for verken å bekrefte eller avkrefte Melnæs' historie, ettersom de ikke kjente til hvordan han jobbet.

Sjefredaktør Odd Johan Nelvik sier at Håvard Melnæs har skrevet om det mest ekstreme han selv har jobbet med, og hevder at dette ikke gir et korrekt bilde av Se og Hørs redaksjonsledelse og journalister. Sjefredaktøren understreker sterkt at han aldri ville akseptert at Melnæs drakk og røykte hasj med en mulig kilde. - Hadde han hatt en mail eller en uttalelse som viste at jeg kjente til dette, ville han habrukt den, sier sjefredaktøren. Fra annet hold sies det at sjefredaktøren ikke har toleranse for rusmisbruk.

Nelvik innrømmer imidlertid at han burde hatt bedre kontroll med Melnæs, men påpeker samtidig at man var i en meget spesiell situasjon. – Det ble snakket om Mette- Marit over alt, og alt om henne var godt stoff. Det så vi på opplagstallene. Vi ville gi et nyansert bilde av henne, ikke bare et glansbilde. Derfor ville vi skaffe oss bilder av henne fra oppveksten, ungdomstiden og skoletiden, sier sjefredaktøren. - Vi hadde dårlig tid, for Mette-Marit var selv ute i samme ærend, for å sørge for at pressen ikke fikk tak i bildene. Da kan det nok ha gått litt fort i svingene.

Assisterende redaktør Bjørn Tvare sier at han ikke kjenner seg igjen i boka. Redaktør Trond Stensåsen sier at Melnæs gir et bilde av livet i Se og Hør som er karikert og preget av overdrivelser og utelatelser. – I ettertid er det ikke alle sakene vi har skrevet om Sven O. Høiby som jeg er like stolt av. Noen ganger gikk vi for langt. Men vi har alltid lagt vekt på å opptre korrekt i forhold til Sven O. – og å beskytte ham når det har vært nødvendig. Når det gjelder episoden på Gardermoen var han nettopp i en situasjon at han måtte beskyttes mot seg selv, sier Stensåsen.

Redaktør Trond Stensåsen som var Håvard Melnæs' nærmeste overordnede i ”Sven O.-saken”, sier det er mye sant der, men at fremstillingen er preget av overdrivelser og utelatelser. – Det var ting ved Sven O. Høiby som gjorde at vi gikk for langt. Men vi har aldri laget saker på Sven O. Høiby når han har vært full. Da måtte han beskyttes mot seg selv, slik han måtte da han kom til Oslo for å besøke sitt nye barnebarn, tronarvingen, sier Stensåsen og viser til episoden på Gardermoen da Høiby-brødrene og Se og Hør samarbeidet om å smugle Sven O. Høiby ut av flyet før han ble fanget av andre journalister. - Håvard Melnæs beskrivelse av episoden på Gardermoen er korrekt, sier Stensåsen.

- Nei, ikke vår hverdag

Tidligere kolleger omtaler Håvard Melnæs som en ensom ulv som ikke var med på de daglige morgenmøtene i redaksjonen, som starter kl. 0915, men normalt gjorde sin entré i redaksjonen senere på dagen. Mens de andre journalistene var underlagt assisterende redaktør Bjørn Tvare, hadde Håvard Melnæs redaktør Trond Stensåsen som sin nærmeste overordnede i "Sven O.-sakern". I en periode var Melnæs dessuten bosatt i Kristiansand, for å samle stoff til boka "Mette-Marit, en prinsesse mot alle odds".

Journalistene påpeker også at sakene han jobbet med, aldri var gjenstand for noen diskusjon på redaksjonsmøtene. I tråd med vanlig praksis i Se og Hør, tok Melnæs, Stensåsen og Nelvik diskusjonen på "lukket avdeling". Det er her man diskuterer hva man skal betale kilder og intervjuobjekter. At saker utvikles i fortrolighet mellom redaksjonsledelsen og den enkelte medarbeider, gjøres for at det ikke skal oppstå noen lekkasjer til konkurrentene. Det eksisterer et ekstremt hemmelighold i Se og Hørs redaksjon, nærmest et frimurersystem der journalister med lavere grader ikke vet hva kolleger høyere opp i systemet driver med. Ingen vet jo bedre enn Se og Hør hvordan ting kan lekke ut fra selv de innerste rom.

Sjefredaktør Odd Nelvik sier at det er overdrevet at så mange saker tas på "lukket avdeling". – Når det gjelder Håvard Melnæs må man også huske på at han i perioder ikke bodde i Oslo, men i Kristiansand, slik at vi ikke hadde kunne ha så tett kontakt.

Det Melnæs beskriver som en helt vanlig dag på jobben, er ikke vår vanlige dag på jobben, sier journalistene. Det fleste sakene som produseres er ikke "betalingssaker", og når det er penger med i bildet, hvilket det ikke legges skjul på, opererer man ikke med de beløpene Melnæs hadde til disposisjon. Det hører heller ikke med til en vanlig dag på jobben å studere kontoutdrag fra banker og kredittselskaper eller reisedokumenter fra reisebyråer og turoperatører. Og aller minst røke hasj med mulige kilder!

Man benekter ikke at man bygger opp vennskap med kjendisene, og driver utstrakt kildepleie ved "å dra kortet" når man er ute på byen. Selvfølgelig kan de også være pågående for å få ut historien om ekteskapet som røk, men det benektes at man bruker penger til å lokke mennesker til å stå frem i bladet. Tvert imot hevdes det at intervjuobjektene ofte selv har et ønske å stå frem med sin historie, og også bringer pengespørsmålet på bane fordi man forventer at Se og Hør betaler for seg. Men når foreldrene til den drapsdømte gutten står frem, er det fordi de ønsker å nyansere bildet av den drapsdømte sønnen og fortelle om den smerte og sorg man selv opplever når man rammes av en slik tragedie.

Mange Se og Hør-journalister har bakgrunn fra andre redaksjoner, og mener de kan fastslå at de jobber som andre journalister. En viktig forskjell er det imidlertid: Se og Hør vil skrive om private og personlige forhold.

Et nyansert bilde av Melnæs

Melnæs protesterer på at han er en ensom ulv. Tvert imot beskriver han seg selv som en av de mest sosiale journalistene i redaksjonen, og hevder han deltok hyppig på redaksjonsmøtene.

Journalist Jonas Jørstad i Se og Hør mener Håvard Melnæs de siste årene før han sluttet, var soloartisten i redaksjonen. Likevel føler Jørstad at det er riktig å nyansere bildet noe. – Selv om Håvard var spydspissen på enkelte områder, skiller ikke hans øvrige produksjon seg

vesentlig ut fra resten av staben når man ser alt under ett. Forskjellen var imidlertid at han både fikk - og frivillig tok på seg - mange oppgaver andre kviet seg for, sier Jørstad og fortsetter: - Frem til han begynte å skrive om Mette-Marit, Sven O. og kongefamilien, var han selvfølgelig også på mange av redaksjonsmøtene, der han ofte var en av de mest fornøyelige og munnrappe. De siste årene var han imidlertid mer sjelden tilstede fordi noen av hans prosjekter ble tatt på "lukket avdeling" med de overordnede. I perioden han bodde i Kristiansand var det ingen som hadde oversikt over prosjektene - eller hvilke metoder han brukte.

Jonas Jørstad påpeker at det er forhold i boka til Håvard Melnæs som man kjenner seg igjen i. - Både enkeltepisoder, vandrehistorier og den interne sjargongen er ting Håvard Melnæs naturligvis beskriver riktig - selv om det gjerne er fargelagt og overdrevet noe, sier Jørstad. Han understreker at han ikke kjenner seg igjen i de mest kontroversielle sakene. - Det som har vakt mest oppmerksomhet var helt nytt for meg. Håvard Melnæs har gått vesentlig lenger enn noen annen reporter i løpet av mine år i bladet, hevder Jørstad.

Hvor var ledelsen?

I redaksjonen er man også overrasket over at Håvard Melnæs kunne få holde på uten at redaksjonsledelsen grep inn. Riktignok har redaksjonsledelsen i etterkant omtalt Melnæs som en løs kanon på dekk, men de ansatte mener redaksjonsledelsen burde ha tjoret ham fast fremfor å oppmuntre ham til å pleie sitt nære forhold til Sven O. Høiby på den måten han gjorde.

Da Mette-Marit Tjessem Høiby og Ari Behn banket på Slottets dør, ble det noen betegner som "kjendisjournalistikkens gullalder", innledet. Her fikk man ikke mindre enn to nye medlemmer av kongefamilien med en broket fortid. Konkurransen som nå oppsto mellom redaksjonene, ville ikke Se og Hør tape. Kjell Inge Røkkes nye ekteskap og farskapssaken mot John Carew var heller ikke dårlige Melnæs-saker, men ingen ting kunne naturligvis måle seg med kongefamilien og kongehusets nye yndlinger.

Bekrefter spionutstyret

Flere kilder sier det er vanskelig å skille kjendismediene fra hverandre. Man kan ikke si at den ene redaksjonen er bedre eller verre enn den andre. Derimot er det lettere å skille journalistene fra hverandre, og vi kommer ikke utenom at flere har pekt på Håvard Melnæs som verstingen. Men kjendispressens gullalder var Melnæs storhetstid. Journalister som måtte på premierer og forsyne seg av den folkevandringen av realitykjendiser som nå gikk over landet - var ikke uten beundring for denne superjournalisten. På sine premisser var Håvard Melnæs en av de proffeste reporterne.

Det store spørsmålet i forhold til boken er altså om Håvard Melnæs gir et representativt bilde av Se og Hør-journalistenes eller av Håvard Melnæs' metoder? Siden boken først og fremst handler om Håvard Melnæs og hans arbeidsmetoder, er den ingen dokumentasjon på om dette er vanlige arbeidsmetoder i Se og Hør. Selv fastholder imidlertid Håvard Melnæs at det er slik Se og Hør jobber, mens Se og Hørs journalister benekter at dette er en beskrivelse av deres hverdag.

Men kanskje begge utsagn er dekkende for virkeligheten? At sjefredaktøren bekrefter innkjøpet av det avanserte spionutstyret som Håvard Melnæs omtaler i boken, underbygger en slik analyse. Selv om det er uenighet om spionutstyret skulle brukes til å bekrefte teorien om

stoffmisbruk hos kronprinsparet og deres venner, slik Håvard Melnæs skriver, eller blant fremstående mennesker i samfunnslivet, slik sjefredaktøren hevder, viser trolig at man er villig til å gå veldig langt ”når det trengs”.

Se og Hørs metoder

Da Håvard Melnæs etablerte forbindelsen med kronprins Mette-Marits far, Sven O. Høiby, fikk han alle fullmakter. Men hans egen beretning om hvilke metoder han brukte, er også en beretning om Se og Hørs metoder, i hvert fall på et bestemt tidspunkt. Når ikke alle kjenner seg igjen i den virkelighet Melnæs beskriver, er nok årsaken, som de selv sier, at dette ikke er deres hverdag.

Sven O. Høiby ble uhyre verdifull for Se og Hør. Men han var trolig også et lett bytte! Sven O. Høiby var en person med mange kvaliteter. I ”skjerpet tilstand” fremsto han som en intelligent, skolert og sjarmerende person, med en reisning og en opptreden mer kongelig enn de kongelige! Men han levde et liv uten særlig kontakt med sin egen familie, han var blakk og trengte penger. Og som den kommende kronprinsessens far, satt han på masse informasjon om sin egen datter, og ikke minst et verdifullt bildemateriale fra Mette-Marits oppvekst. Da Se og Hør meldte sin ankomst, åpnet utsiktene seg til et bedre liv - med penger, reiser og masse oppmerksomhet. Journalisten fra Se og Hør hadde alle fullmakter fra redaksjonsledelsen til å tilby mannen fra Vågsbygd alt han ønsket seg – og mer til.

Som kronprinsessens far og bestefar til den nye tronfølgeren, fikk han en posisjon som kunne utnyttes på mange måter. Koblingen mellom Sven O. Høiby og Cowboy-Laila var et slikt stunt! Da Sven O. proklamerte at han skulle gifte seg med den tidligere strippersken Renathe Barsgård, ble det nesten for mye av det gode. Men journalist Melnæs, redaktør Stensåsen og sjefredaktør Nelvik lot ikke sjansen gå fra seg. Andre redaksjoner var på sporet, og derfor måtte bladet selv ta hånd om bryllupet. Se og Hør er altså ikke bare en rapportør, men også en aktør, og det på en måte som både ansatte i redaksjonen og personer utenfor stiller store spørsmålstegn ved.

- Bryllupet mellom Sven O. Høiby og Renate Barsgård var virkeligheten som overgikk fantasien, sier redaktør Trond Stensåsen som sammen med Håvard Melnæs regisserte bryllupet. - Forholdet mellom Sven O. og Renate var ekte, og det var ikke Se og Hør som brakte dem sammen, sier redaktør Trond Stensåsen. - De var vitterlig sammen, men de kunne ikke reist til utlandet og giftet seg uten vår medvirkning.

Sjefredaktør Odd Johan Nelvik fastslår at bryllup hadde det blitt med eller uten Se og Hørs medvirkning. Sjefredaktøren mener for øvrig at bryllupsreportasjene var renhårige.

Fellen i Hyde Park

I kapitlet ”Sven O. sett på Løten”, forteller Håvard Melnæs også om hvordan Se og Hør ved to tilfeller forsøkte å lokke kronprinsparet i en felle under påskudd av at Sven O. Høiby ville diskutere sitt bokprosjekt ”Prinsen som ikke kunne bli prins”. Første gang møttes kronprinsen og svigerfaren i all ”hemmelighet” på Grand hotell i Oslo, ved det neste tilfellet skulle man møtes i Hyde Park i London, der kronprinsparet var bosatt på dette tidspunktet. Det ”hemmelige” møtet på Grand Hotell i Oslo ble fulgt av Se og Hørs paparazzifotografer. Til møtet i Hyde Park kom bare kronprinsen og Marius. Sven O Høiby hadde selv bak ryggen på Se og Hør lekket planen til TV 2, som hadde saken som oppslaget i nyhetene.

Sjefredaktør Odd Nelvik bekrefter at man avtalte at Sven O. Høiby skulle dra til London for å forsøke å møte kronprinsparet. – Han hadde levert et bokmanus til Se og Hør Forlaget om en liten gutt ved navn Marius som stiller spørsmål som bestefar svarer på. Men vi forsto at vi ikke kunne utgi denne boken uten å få en avklaring med kronprinsparet. Derfor ble det bestemt at Sven O. Høiby skulle dra til London.

Redaktør Trond Stensåsen svarer med å vise til en mail han sendte TV 2 samme dag. Her skriver Stensåsen at det ikke er noen hemmelighet at Se og Hør var med Høiby til London. ”Han skulle dit hovedsakelig for å diskutere et mulig bokprosjekt om barnebarnet Marius med kronprins Haakon og Mette-Marit. Dette er altså ingen "set-up" som Se og Hør står bak. Og som TV 2 også må ha registrert, er det ikke trykket noen reportasje i vårt blad”, skriver Stensåsen. Redaktør Stensåsen skriver videre at fordi Høiby var syk, hjalp Se og Hør ham til lege og hjemreise en dag før planlagt. ”Se og Hør vurderte å lage en reportasje fra London. Men av hensyn til Sven Os meget alvorlige helsetilstand, valgte vi rett og slett å "beskytte mannen mot seg selv" og ikke trykke noen reportasje denne uken”, skriver Stensåsen.

Søviknes står fram

Dagen det ble kjent at ordfører Terje Søviknes i Os hadde hatt sex med en 16 år gammel jente på FpU's landsmøte i 2000, ble han fotfulgt av flere medier. Mediene møtte opp i begravelsen han var i, fulgte ham på fergen tilbake til Os, til rådhuset, til hjemmet der samboeren ventet, til Flesland flyplass, på flyet og til fjernsynsstudioene i Oslo. I de påfølgende dagene tok VG og Dagbladet kontakt med Søviknes og andre i Fremskrittspartiet til nærmest alle døgnets tider. I tillegg var medarbeidere plasserte i nærheten av hjemmet, lensmannskontoret og rådhuset, slik at de kunne overvåke ham.

Da kanossagangen blant andre medier endelig var ferdig den aktuelle dagen, fikk Se og Hør en avtale om å kjøre Søviknes tilbake til hotellet på Gardermoen, der samboeren ventet. I løpet av kjøreturen tilbyr reporter Håvard Melnæs Søviknes en reportasje der han kan fortelle leserne sin versjon av saken. De ber ham overtale kona til å bli med på et bilde, fordi dette kunne rette opp mye av inntrykket som var skapt i de andre mediene. ”Blir du tilgitt av Janniche, vil også velgerne gi deg tilgivelse”, maste reporteren. De lykkes - mot alle odds, og reportasjen presenteres under tittelen ”JEG HAR SVIKTET DEG – JANNICHE”.

I sin bok gir Melnæs uttrykk for at han og Se og Hør kynisk utnyttet en jaget, utslått og ydmyket politiker. Journalistens og politikerens motiver synes høyst forskjellige, og noen vil kanskje si at den enes motiv ikke er bedre enn den andres. Men resultatet var at hundretusener av mennesker møtte en annen Søviknes i Se og Hør enn den Søviknes som nyhetsmediene hadde fremstilte under disse dramatiske dagene. Både Søviknes og Se og Hør får sitt, men spørsmålet er om det er journalistikk. Men slik blir mediebildet enda mer komplisert og sammensatt.

Vandrehistorier og kjendisarkiv

Selv om de såkalte vandrehistoriene ikke står sentralt i boka, har de skapt sterke reaksjoner blant journalistene, fordi de mener Melnæs bruker historiene på en ondskapsfull måte som etterlater et feilaktig inntrykk av journalistene. Selv har ikke Melnæs lagt skjul på at dette er historier han har blitt fortalt.

Et helt kapittel er viet ”Mannen med reportasjekorset”, Trond Mæland, som for øvrig karakteriseres som ”en liten institusjon i Se og Hør”. Melnæs forteller at Mæland kjører rundt med et ”reportasjekors” i bilen ”fordi han ofte får sorgtyngede familier til å stille opp i

reportasjer i Se og Hør så raskt at de ikke engang har en gravstøtte å gå til”. Det faktiske forhold, ifølge journalistenes forklaring, er imidlertid at Mæland kjøpte korset i forbindelse med en bestemt reportasje, men at han ikke kjører rundt med ”reportasjekorset” i bilen i påvente av at nye graver skal dukke opp.

Melnæs skriver også at reportasjeleder Lars O. Gulbrandsen bytter dekk på bilen til skuespilleren Kari Simonsen, som et ledd i Gulbrandsens kildepleie av den samme Simonsen. Det faktiske forhold er, ifølge journalistene, at Kari Simonsen holdt på å skifte dekk da Lars O. Gulbrandsen og en fotograf kom for å intervju henne. Hun var allerede ferdig med tre dekk da Lars O. Gulbrandsen tilbød seg å ta det siste dekket.

I Melnæs’ bok fortelles det også at det eksisterer et åpent kjendisarkiv der alle tips om kjendisene samles. Ifølge Se og Hør er det faktiske forhold at kjendisarkivet er et adressearkiv - med navn, yrke, fødselsdata (ikke fødselsnummer), adresser, telefonnummer, e-post, sivil status, navn på eventuelle (ekte)feller og barn og andre opplysninger som kan være allment kjent fra pressen. Dette arkivet er åpnet for alle, og blir hele tiden ajourført.

Tipsarkivet er derimot et helt annet arkiv. På en egen datamaskin, som bare redaksjonsassistent Niklas Kokkin-Thoresen har tilgang til, samles alle tips og bilder som kommer til bladet. Selv når Kokkin-Thoresen er fraværende, kan ingen andre komme inn på datamaskinen. Når han er på ferie, fjerner han datamaskinen fra redaksjonen og låser den ned hjemme. En gang i året går Kokkin-Thoresen gjennom arkivet for å rydde opp og kaster tips. Det bedyres at her følger man strengt regelverket, og får vekk det som ikke er aktuelt for bladet å ta vare på.

På den annen side kan det ikke avvises at det i dette arkivet finnes et omfattende materiale om våre kjendiser. Med det omfattende kildenettet som Se og Hør sitter på har Se og Hør full kontroll, og redselen for at arkivet skal kunne misbrukes, plager mange kjendiser. Bare vissheten om dets eksistens kan gjøre kjendisene til lydige redskaper for kjendisbladet. Men heller ikke dette er nytt. Problemstillingen har vært fremme flere ganger i forhold til andre redaksjoner. Men kanskje ikke privatlivet har vært kartlagt på samme måte tidligere.

Oppsummering

Det er ikke til å komme utenom: Det er først og fremst Se og Hør man snakker om når det gjelder kjendisjournalistikken i Norge. Av mange kilder omtales bladet som ”veldig profit” og ”i en klasse for seg”. Bladet har rendyrket sin profil som kjendisblad. Men for mange andre er kjendisjournalistikken ikke akseptabel, og særlig er det Se og Hør driver en forkastelig form for journalistikk. I dette bildet blir Håvard Melnæs’ bok raskt akseptert som sannheten om Se og Hør.

Langt inn i pressens egne rekker mener man at kjendisjournalistikken bør avskaffes fordi det er en form for journalistikk som ikke oppfyller pressens samfunnsrolle. Man ønsker ikke å vite om John Carew, Erling Lorentzen og Olav Thon er innblandet i farskapssaker, at kona til Halvor Flatland har flyttet ut av praktvillaen på Nesøya eller at det er slutt mellom Mariann Aas Hansen og Kåre Conradi. Selv har Melnæs tatt på seg rollen som varsler og fremstått som en angrende synder.

Den journalistiske verden vi nå beveger oss inn i, er veldig sammensatt. Det første man må innse er at de aller fleste saker som kommer på trykk i kjendispressen, aldri skaper noen

problemer. Menneskene utsettes ikke for noen overgrep, de har selv ønsket å stå frem og føler seg langt tryggere på å stå frem i blader hvor de har ”medbestemmelsesrett” over både titler, ingresser, tekst og bilder, enn i Dagbladet og Verdens Gang, som arbeider etter journalistikkens ordinære prinsipper om at ingen skal kunne øve innflytelse på redigeringen av avisen.

Noen vil også hevde at Se og Hør er blitt en viktig premissleverandør for norsk presse, ikke minst tabloidene i Akersgaten. Så fort Se og Hør hadde gått ut med farskapssaken mot John Carew, fulgte ”de andre” etter. Ikke minst Verdens Gang og Dagbladet som lenge hadde jobbet med saken, men avsto fra å publisere saken til Se og Hør hadde gjort den alminnelig kjent i offentligheten.

Det samme så vi i forbindelse med omtalen av Lorentzen-saken. Etter at Se og Hør hadde publisert opplysningene om at Kongens svoger var innblandet i en farskapssak, kastet Verdens Gang seg på saken. Selvfølgelig kan man si at beslutningen om å publisere disse sakene ble tatt på et selvstendig redaksjonelt grunnlag, og med den begrunnelse at informasjonen har offentlig interesse. Men mange vil nok mene at Se og Hør jevnet veien for de andre.

Kjendisjournalistikkens kjennetegn

"I begynnelsen var det veldig plagsomt. Det gjaldt ikke bare Se og Hør, men også Dagbladet og Verdens Gang. Dagbladet var kanskje verst mens Se og Hør var verken verre eller bedre enn andre. Det var Håvard Melnæs som var verre enn de andre."

Anonym kilde

"Verdens Gang kan ringe deg sent på kvelden mens du er i et privat selskap, og forlange svar på kompliserte spørsmål i vanskelige livssituasjoner. De kan gi deg ett kvarter til å tenke deg om, men ringer du ikke tilbake, får du vite at de kjører saken uten din kommentar. Det er forferdelig tøft og vanskelig, men politiske journalister tar ikke hensyn!"

Geir Moe, generalsekretær i Fremskrittspartiet

"Jeg har ingen problemer med å stille opp i Se og Hør. Men jeg er nøye med ikke å selge meg til bladet. Jeg har imidlertid vært med på reiser med familien der Se og Hør har fått lage en reportasje."

Anonym kilde

"Foran en premiere kan en reportasje i Se og Hør ha stor betydning for billettsalget. Slike reportasjer får man aldri Verdens Gang med på."

Anonym kilde

Blant intervjuobjektene er det flere som sier at det er vanskelig å skille de forskjellige deler av kjendispressen fra hverandre. Den ene redaksjonen er verken bedre eller verre enn den andre, og erfaringene med de ulike redaksjonene varierer tydeligvis også sterkt. Når noen mener at Dagbladet og Verdens Gang er mye tøffere og mer hensynsløse enn sine kolleger i kjendisbladene, er det nok fordi de førstnevnte er preget av nyhetsjournalistikkens rytme og holdninger. Kjendisbladenes journalister har en helt annen tilnærming til dem man skriver om, og ikke minst tilbyr man intervjuobjektene manuskontroll. Det betyr naturligvis svært mye for personer som skal fremstå i offentligheten med sitt eget privatliv.

Geir Moe, generalsekretær i Fremskrittspartiet, har både observert og møtt de ulike mediene i situasjoner som er vanskelige for enkeltmennesker, ikke minst i den såkalte Søviknes-saken (omtales senere). Moe påpeker at politiske journalister i slike situasjoner kan være hensynsløse. - Verdens Gang kan ringe deg sent på kvelden mens du er i et privat selskap, og forlange svar på kompliserte spørsmål. De kan gi deg ett kvarter til å tenke deg om, men du får vite at de kjører saken, selv om du ikke ringer tilbake. Det er forferdelig tøft og vanskelig, men politiske journalister tar ikke hensyn i slike situasjoner, sier Geir Moe.

På en konferanse for A-presseredaktører våren 2007 uttalte kulturminister Trond Giske at han i forbindelse med sitt samlivsbrudd opplevde Se og Hør som ryddigere enn VG. I fagbladet

Journalisten 16. februar 2007 sier Giske at hans uttalelser ikke var noe forsvar for Se og Hør som blad. – Jeg tar ikke stilling til hvem som er verre enn hvem. Mitt poeng i foredraget var bare at jeg i enkeltsaker har opplevd det jeg oppfatter som overtramp fra ulike medier. Det er viktig at vi får en debatt om hvor langt inn i privatsfæren media kan ta seg til rette, og denne debatten kan ikke avgrenses bare til Se og Hør, sier Giske til Journalisten.

Noen sier det er lettere å skille journalistene enn mediene fra hverandre, og det kan ikke stikkes under en stol at det i mitt materiale er flere som har utpekt nettopp Håvard Melnæs som verstingen blant kjendisjournalistene de har møtt. Andre sier imidlertid de har gode erfaringer med ham. Jeg trekker ikke dette frem for å rette et spesielt søkelys på Melnæs, men fordi han i perioder nok har vært en spydspiss i kjendisjournalistikken. Selv godtar ikke Melnæs en slik karakteristik. Riktignok innrømmer han at det er uvanlig å røyke hasj med kildene, men ellers mener han at han beskriver metoder som er helt vanlige i Se og Hør. Det settes ut spaningsoppdrag hver eneste uke, og mot god betaling får man tips fra sentralt plasserte kilder i bedrifter, organisasjoner og institusjoner. Hevder Melnæs.

At personer som er gjenstand for kjendispressens oppmerksomhet, ikke klarer å holde de forskjellige publikasjoner fra hverandre, kan tyde på at kjendispressen fremstår mer og mer ensartet i sin jakt på de samme sakene. Likevel går det noen viktige skiller mellom de typiske kjendisbladene, Se og Hør og Her og Nå, og avisene. Mens kjendisbladene legger større vekt på å utvikle et fortrolig og vennskaplig forhold til kjendisene, er avisene opptatt av å opprettholde et normalt kildeforhold. I kjendisbladenes verden er tipserne kildene mens intervjuobjektene er mennesker man jobber med. Det spesielle kildeforholdet som Se og Hør utvikler, er selve nøkkelen til bladets suksess. Man utvikler en fortrolighet og et vennskap som får kjendisene til å føle seg trygge nok til å ville stå fram.

I motsetning til hva kjendisbladene kan bli med på, mener avisene at de er nøye med ikke å skrive favoriserende eller promoterende omtaler. For kjendisen er det bra å få en omtale like før premieren, for bladet er det bra å få en hjemme hos-reportasje med kjendisen som attpå til kan by på noen kjendisvenner. Da spiller det mindre rolle om reportasjen reklamerer for kjendisens neste forestilling.

Avisene er klare på at de ikke driver betalingsjournalistikk. I vårt materiale er det imidlertid flere som sier at også Verdens Gang og Dagbladet betaler hvis folk vil stå frem. Verdens Gang er imidlertid nøye med å påpeke at avisen bare betaler for bruk av private bilder. Avdelingsleder Espen Olsen Langfeldt i Rampelys i Verdens Gang sier at man anvender frilansernes standardpriser som et utgangspunkt. Andre sier ironisk at bare man kjøper mange nok bilder, kan man til og med matche Se og Hør.

Ett intervjuobjekt sier at Dagbladet tilbød ham 25.000 kroner. Sjefredaktør Anne Asheim sier imidlertid at dette er helt ukjent for denne, og at hun heller ikke kan få noen bekreftelse i Dagbladets redaksjon på at det har skjedd. – Vi betaler ikke for at personer skal stå frem i våre artikler. Vi betaler ikke en gang for bruk av private bilder, sier sjefredaktøren.

Når man sier at "alle" betaler, kan det naturligvis skyldes at kildene er mer interessert i hva de får betalt enn hva de får betalt for, og at man derfor ikke er så nøye med nyansene. Avdelingsleder Espen Olsen Langfeldt understreker imidlertid at Verdens Gang ikke betaler for at mennesker skal stille opp i avisen, og markerer dette som et tydelig skille mot kjendisbladene. Olsen Langfeldt understreker også at Verdens Gang ikke publiserer stoff om menneskers privatliv uten samtykke, med mindre dette skulle være av stor samfunnsmessig

betydning. Der imidlertid ikke alltid at samtykket er like synlig i reportasjen. Sjefredaktør Odd Johan Nelvik sier at Se og Hør også krever medvirkning fra de berørte, i hvert fall når bladet skal omtale sykdomstilfeller.

En oppsummering så langt viser at det går noen klare skillelinjer innenfor kjendisjournalistikken, nemlig i forhold til betaling for medvirkning, forholdet journalist – kilde og at avisene klart avviser å skrive promoterende artikler.

Betalingsjournalistikk

"Jeg var i en vanskelig situasjon. Jeg var lett å lede, og pengene kom på det rette tidspunktet. Men jeg ble behandlet pent, og journalisten ble en viktig støtte for meg."

Anonym kilde

"Selvfølgelig tar jeg ikke betalt for å stille opp i forbindelse med jobben. Men jeg gidder ikke å bruke tid på kjendisbladene privat hvis ikke jeg får betalt for det. "

Anonym kilde

"For en ung kjendis er 50.000 kroner, eller en tur til utlandet hele familien, innlagt en dag med kjendisbladet, et smigrende tilbud."

Anonym kilde

"Har man først sagt ja til tilbudet, kan man lett havne i lomma på kjendisbladet. Neste gang er det vanskeligere å si nei. Man føler at man står i takknemlighetsgjeld til bladet. Gir du dem lillefingeren, er det vanskelig å komme seg unna dem neste gang. Derfor tar jeg ikke imot penger."

Anonym kilde

"Vi lurer ikke folk inn i spaltene. Det handler om mennesker som har behov for å komme i media. Mange av dem får et honorar, men vi bruker ikke det som et lokkemiddel."

Se og Hør-journalist..

"I en sak der en ektemann har drept sin ektefelle, vil et brudebilde av ekteparet stå høyt i kurs."

Anonym kilde

Under arbeidet med denne rapporten er jeg blitt kontaktet av personer i pressen som har påpekt at det ikke er bare et kjendispressen som kjøper seg eksklusivitet, ettersom betalingsjournalistikken for lengst er innført i norsk presse. Det har ikke vært mulig å hindre en ordning der mediene kjøper seg eksklusivitet.

I forbindelse med revisjonen av Vær varsom-plakaten i 2005, ville Klassekampens sjefredaktør Bjørgulv Braanen ha en ny paragraf i plakaten der det slås fast at *”det er uetisk og i strid med pressens idealer å kreve eksklusivitet som avskjærer andre mediers tilgang til informasjon”*. Revisjonskomiteen avviste forslaget med å vise til at *”en avtale om eksklusivitet i seg selv ikke er uetisk”*, og Norsk Presseforbunds styre vedtok bare at det må stilles *”særlig strenge krav til kildekritikk”* når redaksjonen *”tilbys eksklusivitet”*.

Nå er det selvfølgelig ikke bare slik at mediene tilbys eksklusivitet; mediene arbeider også selv aktivt for å sikre seg eksklusive avtaler som direkte blokkerer andre mediers adgang til kildene, eller legger begrensninger for den journalistiske aktiviteten. I den siste avtalen TV 2 har gjort om eneretten til å overføre kamper fra fotballens eliteserie og 1. divisjon, har TV 2 til og med akseptert en sendeplikt.

Dette er et viktig perspektiv å ta med seg videre.

Kampen om eneretten

Tilgangen til eksklusive saker er en viktig suksessfaktor i kjendisjournalistikken, og derfor vokter man nøye over sin eksklusivitet. – Å sikre seg eksklusive rettigheter er mye av det Se og Hør beskjeftiger seg med, sier sjefredaktør Odd Johan Nelvik i Se og Hør. Sjefredaktør Rino Rådahl i Her og Nå sier at de heller ikke legger skjul på at de betaler for eksklusive saker og bruk av kjendisenes liv. – En hjemme hos-reportasje tar gjerne en dag eller to, sier Rådahl.

Det er for øvrig en viktig forskjell mellom Se og Hør og Her og Nå ettersom Her og Nå ikke skriver såkalte skjebnesaker, og derfor slipper å stå på trappa og tilby penger for en god historie. Hvor mye man for øvrig betaler, er en forretningshemmelighet man ikke vil ut med. Hva man betaler i tips, er derimot opplyst i bladene – som det er i avisene.

Sjefredaktør Odd Johan Nelvik sier at 85 til 90 prosent av det som står i Se og Hør ikke er betalingsjournalistikk. – Det hører med til unntakene at vi betaler. Når det gjelder de sakene som Håvard Melnæs refererer til i sin bok, må vi huske at dette er saker over en ti års periode. Dessuten stemmer ikke summene han operer med, sier Nelvik.

Ulike betalingsformer

I det store og hele kan vi regne med fem betalingsformer innenfor journalistikken, når vi holder tipshonorarene utenfor:

- betaling for begivenheter, hendelser
- betaling for bruk av tid og kompensasjon av utgifter,
- betaling for medvirkning i reportasjer,
- betaling i form av reiser,
- betaling for bruk av private bilder.

I sin bok viser Håvard Melnæs at Se og Hør sikret seg eneretten til hele Sven O. Høiby. Han brukes ikke bare som kilde, men også som reportasjefigur – selvsagt mot betaling. Man kjøpte

hans eksklusivitet for penger og reiser, og utstyrte ham med Norges mest omtalte mobiltelefon. I avtalen lå det en klar forutsetning om at han ikke skulle gå til andre medier, noe Melnæs stadig måtte minne Høiby på.

En annen betalingsform er å la kjendisbladet i større eller mindre grad ta hånd om brylluper og runde jubileer. Igjen oppstår det et gjensidig utbytteforhold. Kjendisen slipper billig unna feiringen, og bladet kan få tilgang på gode bilder av kjendisene som deltar i feiringen. Når bladet går inn med slike sponsormidler, vil bladet naturligvis holde alle konkurrentene unna, så langt unna som mulig, for å beskytte sin egen eksklusive avtale. - Vi prøver ikke å hindre at konkurrentene tar bilder fra vielsen som er en offentlig handling, eller kirketrappa. Men bryllupsfesten må brudeparet ha rette til å selge til hvem de vil, sier sjefredaktør Odd Johan Nelvik i Se og Hør.

I Storbritannia er kjendisbladet Hello! nå dømt for å ha publisert bilder fra bryllupet til Michael Douglas og Catherina Zeta Jones, som brudeparet selv hadde solgt til rivalen OK! for en million pund. The Law Lords (den endelige appelldomstolen i sivile saker for hele Storbritannia) fant at brudeparet hadde krav på respekt for sitt privatliv, selv om det hadde solgt bryllupet til en annen redaksjon. Hello! hadde klart å ta bilder med skjult kamera som nådde bladhyllene før OK! kom med sin reportasje. - Enhver journalist eller redaksjon som vil forsøke å spolere en konkurrents eksklusive avtale, må være meget varsomme, sier Roderick Dadak i advokatfirmaet Lewis Silkin til Daily Mail 3. mai.

Håvard Melnæs' historie om Sven O. Høibys bryllup med Renathe Barsgård, viser at Se og Hør var sterkt involvert i hele bryllupet. De fleste som leser historien vil nok mene at her går bladet langt over streken i sin medvirkning, ikke minst fordi man kan få det inntrykk at det var Se og Hørs betalingsvillighet som var årsak til bryllupet. Både sjefredaktør Odd Johan Nelvik og redaktør Trond Stensåsen sier imidlertid at alle som kom i kontakt med Sven O. Høiby i "skjerpet tilstand", opplevde andre sider ved mannen enn det inntrykket som sikkert har festnet seg for alle som har lest boka til Håvard Melnæs. - Dette var ikke noe A 4-par, og det var ikke Se og Hør som brakte dem sammen, sier redaktør Trond Stensåsen.

I forbindelse med bryllupet hevder Håvard Melnæs at Renathe Barsgård ble overtalt – mot betaling – til å stå frem og ta avstand fra nakenbilder hun selv ikke hadde noe imot at ble publisert i Lek. Mot betaling – og hele tiden ifølge Melnæs' bok – tvinger nærmest Se og Hør, anført av sjefredaktøren selv, frem uttalelser det faktisk ikke var dekning for. Dette vil i tilfelle være en uakseptabel form for betalingsjournalistikk. Imidlertid sier sjefredaktør Odd Johan Nelvik at han ikke kjenner seg igjen i Håvard Melnæs beskrivelse

For de virkelige store kjendisene kan kjendisbladene komme med gode "pakkeløsninger" som inkluderer sponing av bryllupet, en reportasje fra bryllupsreisen og en hjemme hos-reportasje i etterkant. Da kan det fort bli 100.000 kroner for en slik pakke.

Betaling for medvirkning i reportasjer

Når pressen tidligere har diskutert betalingsjournalistikken, har vi gjerne endt med å fastslå at at det er akseptabelt at man kan betale kilder for *medgått tid* til reiser og reportasjer, altså at man får kompensert for den tid man stiller seg til rådighet for mediene. Intervjuobjekter gidder ikke bruke tid på kjendisbladene privat hvis de ikke får betalt for det. At man får et system der pengene avgjør om man gidder å stille opp eller ikke, gjør journalistikken til en illusjon.

I den tradisjonelle ukepressen – der hvor vi først møtte pengene i journalistikken – var det tidligere ikke uvanlig at bladet tok regningen for oppussing av for eksempel kjøkkenet før

hjemme hos-reportasjen. Fra bladenes side ble det alltid sterkt understreket at utgiftene ble innberettet til likningsmyndighetene. Ifølge dagens ukepresseredaktører er også denne type ordninger avskaffet, mens de mer typiske kjendisbladene kan betale for rengjøring av hus og leiligheter før en hjemme hos-reportasje.

Det er ingen tvil om at det betales – og til dels meget godt – for å få mennesker til å stå frem i kjendisbladene. Hvor store beløp som betales, vil man ikke ut med. Det regnes altså som en forretningshemmelighet, et forhandlingskort man vil holde tett inntil brystet. Men det er ingen tvil om at Se og Hør har størst finansielle muskler, og derfor kan få de sakene de vil ha. Noen mener at Se og Hør er bygget på penger og smiger, og at ikke minst unge kjendiser på veien oppover ser på dette som lettjente penger. For en ung kjendis er 20. - 50.000 kroner, eller en tur til utlandet med kjæresten eller hele familien, innlagt en dag med kjendisbladet, naturligvis et smigrende tilbud.

Blant flere kilder skilles det sterkt mellom betaling i form av kroner og betaling i form av reiser. Å ta ut betalingen i form av reiser med familien - hvor det legges inn en dags fotografering for en reportasje i bladet - oppfattes av flere som langt mindre forpliktende. Man har jo egentlig bare sagt ja til en reportasjetur. Hvis kjendisbladet så gjerne vil lage en reportasje på kjendisen og familien på Gran Canaria, må de naturligvis også betale utgiftene til turen.

I tillegg til Se og Hør og Her og Nå sender TV 2's God kveld Norge (GKN) kjendisene på tur til utlandet. - Vi betaler for reisene som vi inviterer kjendiser med på. En av stolpene i GKN er reisereportasjer med kjendiser og da er det bare en selvfølge at vi betaler turen vi ønsker å ta de med på. Dette er en rep som er vår visuelle sak hver uke, sier Bård Eriksen, redaksjonssjef i GKN, og legger til: - Vi har også ved noen anledninger betalt et godtgjørelse hvis vi tar opp dager av kjendisers tid. Men dette er bare små summer det er snakk om! Bård Eriksen understreker at GKN ikke driver med betalingsjournalistikk. - Men hvis vi har spesielle ønsker, og bruker kjendisene slik at de setter av dagen til vår disposisjon uten at det er noe de selv initierer, så har det hendt at vi har betalt en liten sum, sier Bård Eriksen.

Skjebnesakene

En viktig del av Se og Hørs portefølje er de såkalte skjebnesakene. Men både redaksjonsledelsen og journalister som skriver om disse sakene sier at man heller ikke på dette området alltid betaler. Igjen synes det å være viktig å prøve å slå hull på myten om at alle som stiller opp i bladene, får betaling. Man bruker ikke penger hvis man kan unngå det. Som journalister på andre saksområder, tar man ofte kontakt etter at man har fått et tips, eller oppdaget saken gjennom lokalpressen eller andre medier. Hvis de aktuelle personene ikke vil medvirke til en reportasje, kan penger komme inn i bildet som et overtalelsesmiddel. Det kan jo hende at betaling gjøre det lettere å stå frem.

- Vi er ikke der når det skjer. Da er det Dagbladet og Verdens Gang som er der. Vi holder oss i bakgrunnen, men når vi kommer dit, møter vi ofte mennesker som er hardt kjørt av dagspressen. De føler ofte et behov for å stå frem med sin opplevelse i etterhånd, sier sjefredaktør Odd Johan Nelvik.

Mennesker tar også selv kontakt med redaksjonene og tilbyr seg å medvirke i en reportasje mot penger. Man vet at bladet betaler, og derfor er det også en åpenbar forventning om

honorar, som man ikke har noen blygsel for å bringe på banen. Men motivene for å ville medvirke i en reportasje, kan også være at man faktisk vil sette fokus på sin vanskelige livssituasjon, og håper at man gjennom å medvirke til et oppslag, kan få hjelp. Se og Hør-journalistene vil ha seg frabedt at de lurer folk inn i spaltene. Det handler om mennesker som har behov for å komme i media. Mange av dem får honorar, men honoraret brukes ikke som et løkkemiddel, sier de.

Det florerer av skjebnesaker i norsk presse. Ikke minst har dette vært et stort område for de tradisjonelle ukebladene. Men det har alltid vært vanskelige saker å håndtere, fordi mennesker i vanskelige livssituasjoner veldig ofte må beskyttes mot seg selv. På den annen side er erfaringen at når mediene løfter frem enkeltmennesker - gir skjebnen et ansikt og en stemme - kan makten ikke uten videre overse det. Om kjendisjournalistikken oppfyller en slik rolle, er det svært delte oppfatninger om.

Et kunstig skille?

Kjendisbladene Se og Hør og Her og Nå er åpne om sine betalingsordninger. Verdens Gang avviser imidlertid kategorisk at man driver med betalingsjournalistikk, men vedstår seg at man betaler for bruk av private bilder. Men budrundene kan bli heftige hvis saken er god nok. Da snakker vi ikke bare om bilder innenfor kjendisjournalistikken, men like mye om bilder også innenfor andre stoffområder, ikke minst kriminaljournalistikken. I en sak der en ektemann har drept sin ektefelle, vil et brudebilde av ekteparet stå høyt i kurs. Fordi man kjøper eksklusiviteten, kan man også måtte kjøpe flere bilder som man ikke kommer til å bruke. Dermed kan bildehonoraret bli høyt.

Konkurrentene som er med i budrunden, opplever at skillet mellom betalingsjournalistikk og betaling for bruk av bilder er kunstig. Men når det er sagt, vil nok de fleste hevde at betaling for bruken av private bilder ikke kan påvirke innholdet i journalistikken så direkte som den rene betalingsjournalistikken.

Bilder kan selvfølgelig være en viktig dokumentasjon, som også kan avsløre forhold som kan være kritikkverdige. Et eksempel på dette er reportasjen i Se og Hør om festen på Kongeskipet, der bladet kunne dokumentere med bilder at festen foregikk i ureglementerte former. Se og Hør fikk kjøpt bildene, bilder som sannsynligvis er tatt av festdeltagere selv. Men uten denne dokumentasjonen hadde det vært vanskelig å avsløre de faktiske forhold.

Ulike premisser

Det eksisterer altså både ulike former for betaling og ulike premisser for å motta betaling. Den etablerte kjendisen har naturligvis ingen problemer med å stille opp i kjendisintervjuer mot betaling. For dem er det uproblematisk å slippe kjendisbladene til når de har samlet vennene rundt middagsbordet, er sammen med familien på hytta, eller i tilknytning til en spesiell hendelse. På samme måte som de får betalt for å opptre på en hvilken som helst annen scene, finner de det naturlig at de også blir honorert for å opptre i kjendisbladet. De har en kommersiell verdi, og vet å utnytte sin egen posisjon. De vil ha sin del av det bladene tjener på reportasjen.

Reportasjen er dessuten ukontroversiell, og man får selv være med å bestemme vinkling, tekst og bilder. Oppslaget blir dermed inntektsbringende for alle parter. Begrunnelsen for å stå frem kan også være at man er vel innforstått med at publikum er interessert å vite mer om de personene som stadig dukker opp i det offentlige rom, ikke minst på fjernsynet.

Hverdagsmenneskene med den særegne historien, er naturligvis en helt annen kategori. Det kan være foreldrene til drapsmannen, foreldrene som har mistet sitt barn eller personen som slanket bort mange kilo. Dette er normalt mennesker uten erfaring med å fremstå i mediene, og som derfor ikke alltid forstår virkningene av sin opptreden og sine uttalelser. Så lenge det er penger inne i bildet, kan man lett fristes til å gå altfor langt i eksponeringen. Hvis man i tillegg befinner seg i en vanskelig økonomisk situasjon, kan pengebeløpet komme til å overstyre andre hensyn. I

slike situasjoner har redaksjonene et stort ansvar for nettopp å ta hensyn til mennesker som der og da kanskje trenger å bli beskyttet mot seg selv.

Det skal ikke være uvanlig at man betaler 5.000 eller 10.000 kroner for at mennesker skal brette seg ut, sier en kilde, og man henter en mengde saker hos mennesker som ikke har noen erfaring i å takle pressen.

Betalingsjournalistikken er med andre ord et sammensatt problem. Utgangspunktet er at mennesker ønsker å fortelle sin historie og at mediene betaler for historien – hvis den er interessant nok. Det er åpenbart økonomiske fordeler å kunne ha en eksklusiv historie, og derfor vil den interessante kilden stille med sterke kort på hånda i forhandlingene. Men faren er at kilden kan føle seg forpliktet til å forsterke historien, og dermed endre reportasjens karakter.

Kjendisenes prisliste

Det er vanskelig å utarbeide en eksakt oversikt over hva kjendisene kan få betalt for å stille opp i kjendisbladene. For det første varierer betalingen mye fra blad til blad, og VG og Dagbladet sier at de ikke betaler for at personer skal stille opp i reportasjer.

Dessuten kan honorarene variere veldig fra kjendis til kjendis. Med andre ord er det umulig å fastsette en generell prislapp på en hjemme hos-reportasje. Honoraret vil ikke bare avhenge av kjendisens egen status, men også av hvor mange andre kjendiser som kan samles rundt bordet. I tillegg er timingen veldig viktig. Når Ole Einar Bjørndalen kommer hjem fra et OL eller et VM med medaljene rundt halsen, har han nærmest en ubegrenset markedsverdi. Når sola skinner midt på sommeren, og de færreste vil lese om skiskyttere, kan markedsverdien være langt lavere.

De aller ”hotteste” er de til en hver tid aktuelle TV-stjernene. Kanskje den aller ”hotteste” er Anne-Kat. Hærland. Nå forvinner hun fra NRKs Nytt på Nytt, og hvis hun skulle forsvinne fra markedet for en periode, kan det endre hennes markedsverdi. Det er ikke sikkert publikum er like interessert i henne når og om hun nå skulle bli borte fra rampelyset for en stund.

Et annet forhold som spiller inn, er konkurransen mellom kjendisene innen samme gruppe, for eksempel på fotball-landslaget. Hvis du forsøker å tøye strikken for langt, kan bladet plutselig si nei.

Nedenfor har jeg satt opp en liste over de viktigste honorarordningene, basert på den ”prislisten” som Side 2 Nettavisen utarbeidet etter at boka til Håvard Melnæs kom. Jeg har altså kontrollert summene fra Side 2 Nettavisen mot kilder, som kan bekrefte at tallene

stemmer godt. Sjefredaktør Odd Johan Nelvik i Se og Hør sier imidlertid at tallene er ren spekulasjon.

Hjemme hos-reportasje: fra 15.000 – 40.000 kroner

De avgjørende faktorene er kjendisens egen posisjon og posisjonen til de andre kjendisene som kan samle seg rundt bordet. Poenget med hjemme hos-reportasjene er at kjendisene inviterer gode venner på mat og drikke som betales av kjendisbladene. Det er viktig at man har sikkerhet for at kjendisene virkelig kommer. Hvis ikke, kan man jo ha betalt for mye. De honorarene som Side 2 Nettavisen antyder – 15.000 – 40.000 – har jeg også fått bekreftet. Men det understrekes at det skal mye til før man går høyere enn 40.000 kroner. Da skal man opp i kjendisenes megaklasse mens realitystjernen fra i fjor må nøye seg med rundt 10.000.

Side 2 Nettavisen skiller i sin prisliste mellom hjemme hos-reportasjen og hyttereportasjen. Etter de opplysninger jeg har fått, spiller det ikke så stor rolle om reportasjen foregår hjemme eller på hytta. Side 2 Nettavisen har også med i sin prisliste at kjendiser tar seg betalt i form av interiør til hjem og hytte (bladet får det gjerne gratis dersom produsenten nevnes i teksten).

Jubileer, brylluper: 50.000 – 100.000

Så lenge kjendisen gifter seg i en offentlig sammenheng, er det umulig å hindre at andre blader og aviser får tatt bilder av gjestene. Derfor kjøper man eneretten til å komme på innsiden av bryllupsfesten. Større kjendiser kan få opp til 50.000 kroner for å selge fotorettighetene til selve bryllupsfesten, men ofte lager man en pakke der man for 100.000 kroner kan få rettighetene til selve bryllupet, bryllupsreisen og en senere hjemme hos-reportasje. Men dette forutsetter igjen en stor kjendis, og er kjendisen stor nok, er pris alltid et forhandlingsspørsmål.

Nytt par: 30.000 – 50.000

I Side 2 Nettavisens oversikt påpekes det at noen går med på såkalt avtalte paparazzi-bilder fordi man vet at man ikke slipper unna. Noen tipser også redaksjonen selv. Ifølge prislisten kan man oppnå opp til 50.000 kroner for å stille opp. Dette er tall jeg også har fått bekreftet, men det understrekes hele tiden at kjendisfaktoren er avgjørende. Prislisten i Nettavisen opererer også med 15.000 – 50.000 for arrangerte paparazzibilder. Det er det imidlertid vanskeligere å få bekreftet i mitt materiale.

Kjendiser stiller også opp og snakker gratis om kjærligheten. Dessuten er man for eksempel i NRK rammet inn av et regelverk som begrenser mulighetene til å ta seg betalt.

Skilsmisse

De færreste stiller opp og snakker ut om brudd eller skilsmisse. Derimot betaler ukebladene godt til dem som tipser om skilsmisser. Tipshonorar for brudd ligger som regel mellom 10 og 15.000.

Snakke ut

Ifølge Side 2 Nettavisen, kan kjendiser som snakker ut, få 60. – 100.000 kroner.

Ut på tur

Kjendiser drar kontinuerlig på tur med kjendisbladene. De får da dekket reise og opphold. Side 2 Nettavisen opplyser også at man får dekket mat og rikelig med gode drikkevarer mot å

bruke én dag av ferien på å bli fotografert til en reportasje i bladet. Ifølge mine opplysninger utbetales det imidlertid sjelden lommepenger.

Feriemålet avhenger av kjendisens posisjon Er du reality-deltaker, må du nøye deg med tur til Gran Canaria (dog med opphold på øyas mest luksuriøse hotell), mens en A-kjendis kan vrake og velge blant USA, Thailand, Australia og Indonesia. Lommepenger er ikke vanlig. God Kveld Norge spanderer også på et vennepar, noe kjendisbladene også kan gjøre hvis kjendisen er stor nok.

Standard reportasje

Det er flest standardreportasjer, og disse starter gjerne på 10.000 kroner netto. Hvis du både er kan tipse om saken og selv være intervjuobjektet, kan du oppnå 20.000 kroner netto. Under rettssaken som Big Brother-paret Annette Young og Rodney Omdal Karlsen anla mot Se og Hør kom det frem at ei jente fra Skien hadde fått 20.000 kroner for å fortelle at hun hadde hatt sex med Rodney. Se og Hør tapte for øvrig saken i alle rettsinstanser. Det finnes eksempler på en hel rekke andre betalingsformer (eksempler)

Utbetaling av tipshonorarer

Verken Se og Hør eller Her og Nå vil ut med hvor mye de betaler i tips. Det betraktes også som en forretningshemmelighet. Sjefredaktør Bernt Olufsen opplyser at Verdens Gang betalte ut 800.000 kroner i tipshonorarer i fjor. Olufsen sier at det alt vesentlige av tipshonorarene går til nyhetstips, og da vesentlig hendelsesnyheter. Sjefredaktør Anne Aasheim i Dagbladet opplyser at Dagbladet utbetalte ca. 250.000 kroner i tipshonorarer i fjor. Det gjelder både papir- og nettutgaven.

Kildepleie

"Jeg har veldig god erfaring med Se og Hør. Dårligere erfaring med Her og Nå og Dagbladet. Men jeg har vært nøye med ikke å motta betaling. Det er hele tiden viktig å tenke at den hyggelige fyren først og fremst er journalist, og en dag ringte han og sa at redaksjonsledelsen måtte ha saken!"

Realitykjendis

"Han ringte og spurte hvordan jeg hadde det. Men jeg forsto straks at det var noe annet han var ute etter. Da var det journalisten – ikke vennen - jeg hadde å gjøre med. "

Kjendis

"Ingen står noen sinne i takknemlighetsgjeld til Se og Hør. Det er en viktig lekse å lære seg for alle kjendiser!"

Rådgiver

"Her hos oss kommer det ikke på trykk noe som er overraskende for kjendisen. Han eller hun har medvirket av fri vilje, og for våre journalister er det viktig å kunne spise lunsj med kjendisen samme dag som bladet er på gata!"

Assisterende redaktør Bjørn Tvare

"Se og Hør er den redaksjonen i Norge som spanderer flest øl og flest middager på folk, og vi velger ikke akkurat Burger King når vi driver kildepleie."

Se og Hør-journalist

I Se og Hør drives det en form for kildepleie som bryter med den tradisjonelle oppfatningen av forholdet kilde – journalist. Man er ikke opptatt av å beholde den samme kritiske distanse til kildene som i vanlig journalistikk, men arbeider tvert imot aktivt for å få et fortrolig og vennskaplig forhold til kjendisene. Derfor kaller man kjendisene for mennesker man arbeider med, ikke for kilder eller intervjuobjekter. Begrunnelsen er at det må eksistere en stor grad av fortrolighet mellom journalisten og kjendisen når man skal omtale forhold av privat karakter.

- For å få de personlige sakene, må man kjenne journalistene, sier sjefredaktøren. De må føle seg trygge, og de må få lov til å lese gjennom stoffet før det publiseres. Imidlertid mener Nelvik at det er overdrevet hvor mye personlig vennskap som eksisterer mellom kjendisene og Se og Hørs journalister.

Assisterende redaktør Bjørn Tvare i Se og Hør sier at han ikke har noe imot at journalistene blir kjent med kjendisene og at de får gode relasjoner. - Fordi vi alltid skal ha det personlige, må vi bygge opp et fortrolig forhold til kildene. Her hos oss kommer det ikke på trykk noe som er overraskende for kjendisen. Han eller hun har medvirket av fri vilje, og for våre journalister er det viktig å kunne spise lunsj med kjendisen samme dag som bladet er på gata!

Redaktør Trond Stensåsen sier at han kan se betenkelighetene med de nære relasjonene mellom politiske og økonomiske journalister og deres kilder. Imidlertid mener han at slike nære forbindelser er viktige og nødvendige i kjendisjournalistikken. - Det sier seg selv at det er mye lettere å løse en vanskelig sak om for eksempel en skilsmisse, hvis journalisten og intervjuobjektet kjenner til hverandre fra før. På samme måte som i politisk journalistikk, er det viktig å ha et godt tillitsforhold. I forbindelse med personlige saker som f.eks et samlivsbrudd, er det en fordel med et nært forhold til kildene, sier Stensåsen."

Journalist Jonas Jørstad sier at vennskapet med kjendisene er veldig overdrevet. - For å få gode saker etableres det en nærhet til kjendisene. For å kunne prate om familieforhold må du ha tett kontakt. Gjensidig tillit er det vesentlige poenget for å få gode kjendissaker igjen og igjen. Og da må man åpenbart ha en nærmere relasjon enn andre journalister har. Det hender derfor vi tar kjendisene med oss ut på byen og byr på en hyggelig middag. Se og Hør har da heller aldri lagt skjul på denne praksisen, sier Jørstad.

Her og Nås sjefredaktør Rino Rådahl, sier han man ikke har noen policy for å utvikle et vennskap mellom journalist og kjendis. Men Rådahl erkjenner at det naturligvis utvikler seg et vennskaplig forhold mellom journalister og kjendiser når man jobber sammen over lang tid.

– Det er ikke forbudt å bli venner med noen, sier Rådahl, som mener de samme mekanismen gjør seg gjeldende i alle typer journalistikk.

Redaksjonssjef Bård Eriksen i TV 2s God kveld Norge (GKN) sier at de gjør som alle andre medier og spanderer en lunsj eller en øl i ny og ne. – Men det er også så langt vi strekker oss! Vi har ikke noen lommebok som er stappfull og åpen med tusenlapper, alle ting vi gjør går innom TV2s regnskapsavdeling og kontrollere. På våre regninger skal det stå hvorfor og hvem vi har spandert lunsj og øl på, sier Eriksen.

Når forholdet mellom journalist og kilde gang på gang settes under debatt, er nettopp årsaken at denne relasjonen har så stor betydning for utfallet av journalistikken. Ifølge tradisjonell presseetisk tenkning, er det viktig å opprettholde en kritisk avstand til kildene for å kunne opptre fritt og uavhengig av alle som vil øve innflytelse på journalistikken. Et for nært og fortrolig forhold mellom journalist og kilde kan svekke den kildekritiske holdningen og dermed pressens uavhengighet. Å beholde en nødvendig avstand til kilden er altså viktig for å unngå at man blir brukt av kilden. Men det er også viktig at kilden ikke blir så knyttet til journalisten at det oppstår et avhengighets- og fortrolighetsforhold som kan føre til at kilden lar seg bruke.

Kjendisbladenes kildepleie innebærer at man inviterer kjendisene ut på middager, barbesøk, konserter eller reiser. Det er journalisten som ”drar kortet”. Er kjendisen viktig for bladet, kan han/hun oppnå mange fordeler. Det handler om å skape en fortrolighet som gjør at kjendisen forstår at hvis noe skjer i livet deres, vet de hvilken journalist de skal gå til. Har kjendisen gått fra ektefellen og skaffet seg ny kjæreste, blir det oppdaget før eller senere. Da er det like godt å la din venn journalisten ta hånd om saken. Da skjer det i kontrollerte former, og du får selv påvirke både bilder og tekst. Mange journalister mener at det skal være slik når kjendisen er villig til å fremstå med sitt privatliv. Kjendisene vil naturligvis ikke utlevere seg til mennesker man ikke stoler på. Derfor eksisterer heller ikke habilitetsproblemer i særlig grad i kjendisbladenes verden.

Det vennskap og den fortrolighet som utvikler seg, kan gjøre at kjendisene føler de står i takknemlighetsgjeld til bladet. Hvis journalisten kunne vente med omtalen til livet hadde blitt litt lettere, må man gi litt tilbake. Kjendisbladene er lydhøre når man ber om forståelse for situasjonen. Men det eksisterer ingen absolutter. Journalisten kan jo ikke vente altfor lenge, av redsel for at andre medier skal ta saken. Journalistene gruer seg for å ringe ”sine kjendiser” og be om en kommentar til ekteskapet som er i ferd med å sprekke. Men til slutt kan ikke redaksjonsledelsen vente lengre. Vennskapet med kjendisene er ikke opparbeidet bare for hyggens skyld. Gode middager og hyggelige reiser skal betales tilbake. Tiden er inne til å få kjendisen til å stå frem! Jo mer man har latt seg påspandere og jo mer man har mottatt i penger, jo vanskeligere er det nok å komme seg unna.

Muligens er heller ikke journalisten seg bevisst hvordan forholdet har utviklet seg. I det daglige lever man i en vennligsinnet sfære der fortrolighet og vennskap er integrert i journalistikken. Dessuten publiserer man nesten alltid de hyggelige sakene, som kjendisen til og med får betalt for. Ekteskapskrisen kommer heldigvis ikke hver dag. For unge kjendiser, fotballspillere og realitystjerner, er det godt å kunne nyte berømmelsen i trygt selskap med den omsorgsfulle journalisten. At man lett kan miste styringen over livet sitt til kjendisbladet, kan være vanskelig å oppdage før det er blitt for sent.

Arbeidsmetoder

” Når du kommer hjem i stua til hundretusener hver eneste uke, må du forvente at folk også er interessert i ditt privatliv. Hvis du ikke forstår det, men blir fornærmet fordi kjendisbladene skriver om deg, da er det du som har et problem. Noe helt annet er det naturligvis hvis kjendisbladene går inn i ditt privatliv på en ufin måte, og avslører vanskelige forhold som berører andre mennesker på en tragisk måte.”

Marit Christensen, tidligere NRK-journalist

” Vi står der lengst, roper høyest, har de beste fotografene og det beste utstyret. Derfor får vi det stoffet som dukker opp når de andre har gått hjem. Å tilbringe natten på gaten utenfor Grand Hotell – eller hvilket som helst annet hotell eller festlokale - er en del av det vi har betalt for å gjøre. Når kjendisene kommer tilbake til hotellet fra nachspielene eller forlater nachspielene på hotellene, er vi der.”

Se og Hør-journalist

”Vi spanet 16 dager i strekk på Ari og Märtha. Vi skiftet biler hele tiden og hadde alltid biler med mørke ruter, slik at vi ikke kunne bli oppdaget!

”Jeg ble tilbudt 300.000 for å fortelle min sin historie. Jeg følte at jeg til og med kunne forhandlet meg frem til et høyere honorar. Det var naturligvis en enorm fristelse for en student.”

Eva Sannum.

”Det er den totale følelsen av å være overvåket som senker den generelle livskvaliteten. Man mistenker at det finnes en tipser på hvert gatehjørne. Overalt hvor man beveger seg kan det være noen som kan finne på å ringe pressen. På denne måten må man til enhver tid forholde seg til hvordan det man foretar seg, ser ut utenfra. I tillegg begynner man å mistenke at journalistene graver i søpla for å se om de finner noe interessant, og spør naboer om de har noen historier av interesser. Så får du høre at de har ringt gamle skolekamerater etter bilder og historier, og forsøker å rekruttere faste tystere der du studerer. Tilslutt har du bare lyst til å mure deg inne, dra for alle gardiner og oppholde deg der du vet at ingen kan se deg.”

Eva Sannum

Tipsordninger

Det er etablert et nett av tilfeldige og ”institusjonaliserte” tipsere i kjendisjournalistikken, som i all annen journalistikk. Å tipse om kjendisene kan imidlertid bli svært god butikk. Den tilfeldige tipseren er personen som tilfeldigvis treffer kjendisene i skiløypa eller på flyet, og straks ringer tipstelefonen i håp om å tjene noen raske kroner. Tilfeldige tipsere kan også være personer som leverer opplysninger og bilder fra hendelser de selv har vært med på. På den måten kan man i beste fall oppnå dobbelt pott, både for tipset og for å stå frem i en artikkel.

De ”institusjonaliserte” tipserne er personer i banker, kredittkortselskaper, flyselskaper, turoperatører, politiet, bedrifter og organisasjoner og som har oppdaget at det er penger å tjene på å forsyne kjendispressen med gode tips. ”Institusjonaliserte” tipsere kan også være enkeltpersoner med tette bånd til kjendiser, for eksempel venner av kjendisene eller venner av

kjendisenes barn. For unge mennesker kan det være fristende å takke ja til mye penger. Er kjendisen stor nok og tipsene hete nok, sies det at det kan bli mange tusenlapper i tipshonorar. Det er først og fremst Se og Hør som beskyldes for å ville bruke kjendisbarnas venner som tipsere, men det er ikke mulig å få dette bekreftet.

I hvilken grad man har tipsere på en "lønningsliste", er mer tvilsomt. Men så lenge man vet at man får godt betalt av redaksjonene, er spørsmålet om man står på en fast lønningsliste helt uinteressant. Det er uansett skapt et klima for betaling av kilder som er selvoppholdende. Journalister som har jobbet både i Dagbladet og Verdens Gang og i Se og Hør, sier at tipssystemet er det samme over alt. Forskjellen er nok heller hvilke saksområder det tipses om.

Både sjefredaktør Bernt Olufsen i Verdens Gang og avdelingsleder Espen Olsen Langfeldt i Rampelys sier at de får inn lite tips om kjendiser; de fleste tipsene dreier seg om ordinære nyhetssaker.

Erik Tumyr, som har jobbet både i Verdens Gang og Se og Hør sier: – For min egen del fungerte tipsordningene i VG og Se og Hør temmelig likt. (Denne uttalelsen er korrigert i forhold til den opprinnelige utgaven, forfatterens bemerkning.)

Den enkelte journalist behøver heller ikke vite hvor tipset kommer fra, eller hvordan tipseren eller kilden har fått tak i informasjonen. Når man tar kontakt med kjendisen, henviser man bare til et tips som har kommet til redaksjonen.

Tipsordningene som norsk presse innførte for mange år siden, inviterer til en kontinuerlig overvåking av kjendisene. Kjendiser sier de ikke tør klage på maten på en restaurant, selv om det hadde vært aldri så berettiget, for ved nabobordet kan det sitte en tipser med mobiltelefon.

Er man på samme fly som kjendisen, er det lett å ringe Se og Hørs tipstelefon så fort man lander. Det kan gi noen raske tusenlapper. Se og Hør kunne ikke bare fortelle at Fredrik Skavlan hadde kysset Maria Bonnevie i skiløypa, men kunne også bringe bildet av tipseren – en lege – som ble med bladet ut i marka for å peke på stedet der kysset hadde funnet sted. Det sier noe om hvor legitimt det er blitt å tipse pressen om andre menneskers privatliv.

De aller fleste saker i kjendispressen er hyggelige og ufarlige, og det meste av tiden lever journalistene i en ukomplisert symbiose med sine kjendiser. Men kjendisene lever også med frykten for å være kontinuerlig overvåket. Det er alltid noen som ser dem. Eller som har snakket med noen som så dem. Dessuten er mobiltelefonen også et kamera. Fordi tipsordningene har medført at intime forhold i privatlivet blir videreformidlet til mediene, går kjendiser rundt og frykter at slike tips kan bli brukt mot dem. Bare vissheten om at slike opplysninger finnes i redaksjonsarkivene, kan påvirke menneskers livskvalitet. Det er ikke lett å finne konkrete eksempler på at dette har skjedd, men det er flere av våre samtalepartnere som klart sier at de opplever dette som en reell frykt.

Eva Sannum, som var sterkt i fokus på grunn av sitt forhold til den spanske kronprinsen i siste halvdel av 90-tallet, hevder at hun har opplevd at Se og Hør begynte å lete etter de svake sidene i hennes liv. Hun opplyser at hun på en motevisning ble oppsøkt av Håvard Melnæs som gjorde det klart at Se og Hør visste om vanskelige ting moren hadde vært gjennom, og at dette kunne bli offentlig kjent dersom de ikke stilte opp for bladet. Eva Sannum opplyser at moren ble tilbudt 200.000 kroner for bilder av Eva, og at hun selv ble tilbudt 300.000 for å

fortelle sin historie. – Jeg følte at jeg til og med kunne forhandlet meg frem til et høyere honorar. Det var naturligvis en enorm fristelse for en student, sier Eva Sannum.

Det er ingen grunn til å tvile på at Eva Sannum kunne oppnå nesten hva hun ville i sin spesielle situasjon. Som kjæreste med den spanske kronprinsen befant hun seg i en utrolig posisjon.

Lagringen av disse tipsene er også en viktig sak. Se og Hør har en systematisk lagring, og sier selv de følger strenge regler på dette området, og viser til at det bare er en person i bedriften som har tilgang på det såkalte tipsarkivet. Her og Nå sier at de ikke lagrer tipsene. Men spørsmålet er naturligvis om det er en garanti for noe som helst.

Spaning på kjendiser

Spaning på kjendisene eller personer som blir interessante i kraft av sitt forhold til kjendisene, er en vanlig arbeidsmetode i kjendisjournalistikken – og i annen journalistikk. I boken til Melnæs er det beskrevet hvordan mediene spanet på kronprinsen, Mette-Marit og hennes sønn da de flyttet inn i leiligheten i Ullevålsveien. Her var mange medier representert, og spaningen ble etter hvert så synlig for Håkon og Mette-Marit at det nærmest ble et avtalt spill, dog ikke uten konflikter.

Hvor utbredt spaning er, er det vanskeligere å si. Men når det kommer et tips om at kjendisen og den nye kjæresten trolig oppholder seg på et bestemt sted, er i hvert fall jakten i gang. Det er naturligvis ikke tilfeldig at Se og Hør dukker opp utenfor huset til kjendisen akkurat i det den nye kjæresten er på vei inn eller ut. Det kan bety at huset har vært under oppsikt i lang tid. Det sies at Se og Hør spanet i 16 timer i strekk for å få det første bildet av Märtha og Ari.

- Det er riktig at vi i likhet med mange andre medier lå svært tett på kronprinsparet da de var samboere i Ullevålsveien i Oslo. Men det er en myte at vi driver med spaning eller overvåking av kjendisene. På konkrete tips kan vi fortsatt følge kjente personer tett, for eksempel da vi fikk tips om at kronprinsparet og statsministeren var gjester da Dagblad-redaktør Hege Duckert giftet seg, sier redaktør Trond Stensåsen i Se og Hør.

Ulf Andrè Andersen, journalist i Dagbladet, forteller at i forbindelse med kronprinsbryllupet fulgte Dagbladet nøye med på hva som foregikk på Slottet. – Vi satt utenfor og noterte bilnummer. Det kunne vi gjøre hele dagen. Men det samme kan vi gjøre utenfor et lensmannskontor i forbindelse med et drap. Jeg kaller ikke dette for systematisk spaning, men vi kan følge nøye med rundt de personene som er i nyhetsbildet, sier Ulf Andre Andersen.

Avdelingsleder Espen Olsen Langfeldt i Rampelys i VG, sier at de legger lista meget høyt når det gjelder spaning. – Vi gjorde det da Bruce Springsteen inntok Grand Hotell, vi har gjort det i forbindelse med de kongeligs bevegelser og i noen andre spesielle saker, sier Olsen Langfeldt.

Mange ganger foregår heller ikke spaningen i det skjulte. Journalistene og fotografene tar oppstilling i det offentlige rom utenfor stedet der kjendisen(e) befinner seg. Da er det ofte tålmodigheten som blir satt på prøve. Det var slik Se og Hør avslørte at kronprinsparet var i Dagblad-redaktør Hege Duckerts bryllupet. At det nettopp var Se og Hør som fikk denne avsløringen, er ikke tilfeldig. Bladet gir seg aldri når det er noe det vil ha, og bladets medarbeidere er alltid forberedt på å stå på sin post til målet dukker opp.

Kjendiser som innser at de ikke blir kvitt kjendispressen, vil forsøke å ta kontroll over situasjonen ved å stille opp på bestemte forutsetninger for å skaffe seg "damage control". De såkalte avtalte paparazzibildene, der kjendisen avtaler hvor fotografen kan ta bildene, er et slikt grep.

Med Se og Hørs finansielle muskler har vi også fått en norsk paparazzimarked i utlandet. Fordi utenlandske paparazzi-fotografer vet at de kan få godt betalt for bilder i Norge, pågår det også en kontinuerlig jakt på nordmenn i utlandet. Ifølge kilder bruker man de tøffeste paparazzifotografene i Europa. Det betyr naturligvis at spaningen har fått et større marked.

På et generelt spørsmål om paparazzifotograferingen, sier redaktør Trond Stensåsen at det er sjelden Se og Hør driver med paparazzifotografering overfor kjendiser. Bilder av nye par tar bladet på fester og premierer hvor de er i full åpenhet.

Eva Sannum, et av de menneskene i Norge som kanskje har størst erfaring med norsk og utenlandsk kjendispresse fra sin tid som den spanske kronprinsens kjæreste:

- Det er den totale følelsen av å være overvåket som senker den generelle livskvaliteten. Man mistenker at det finnes en tipser på hvert gatehjørne. Overalt hvor man beveger seg kan det være noen som kan finne på å ringe pressen. På denne måten må man til enhver tid forholde seg til hvordan det man foretar seg, ser ut utenfra. I tillegg begynner man å mistenke at journalistene graver i søpla for å se om de finner noe interessant, og spør naboer om de har noen historier av interesse. Så får du høre at de har ringt gamle skolekamerater etter bilder og historier, og forsøker å rekruttere faste tystere der du studerer. Tilslutt har du bare lyst til å mure deg inne, dra for alle gardiner og oppholde deg der du vet at ingen kan se deg.

Kjendisjournalistikken i en presseetisk sammenheng

Så langt har PFU behandlet klager etter de generelle presseetiske normer og journalistiske metoder, helt uavhengig av hvor publiseringen har skjedd. I debatten definerer noen kjendisjournalistikken ut av den presseetiske dagsorden, fordi den ikke oppfyller pressens samfunnsrolle, slik den er beskrevet i Værvarsom-plakatens første kapitel. Man ønsker ikke å vite om John Carew, Erling Lorentzen og Olav Thon er innblandet i farskapssaker, at kona til Halvard Flatland har flyttet ut av praktvillaen på Snarøya eller at det er slutt mellom Mariann Aas Hansen og Kåre Conradi.

Dersom denne holdningen vant frem, ville det trolig føre til at selvdømmeordningen gikk i oppløsning innenfra, fordi mange redaksjoner ikke ville akseptere at Pressens Faglige Utvalg blandet seg opp i deres redaksjonelle linje, og dermed undergravet redaktøransvaret. Det er jo ikke bare Se og Hør og Her og Nå som skriver om folks privatliv. I USA fikk The National News Council aldri skikkelig fotfeste fordi de toneangivende mediene mente klageorganets eksistens representerte et utålelig inngrep i presse- og ytringsfriheten.

Vanskelige avveininger

I saker som har vært behandlet i PFU, ser vi at det kan by på problemer å finne en entydig grense for hva som er av offentlige interesse når vi beveger oss inn på menneskers privatliv..

I sak 134/03, mot Se og Hør, har Pressens Faglige Utvalg godtatt at Se og Hør publiserte bilder fra *familien Solskjærs* ferieopphold på Sardinia med den begrunnelse at bildene var tatt mens *familien* befant seg på et offentlig sted ”hvor kjente personer må regne med at de kan bli fotografert uten samtykke fra dem selv eller de som gjør krav på å representere dem”. Utvalget skilte ikke mellom Ole Gunnar Solskjær på den ene siden og hans kone og barn på den andre siden, men vektla at ”feriebildene verken var *krenkende eller oppsiktsvekkende*”

I sak 117/04 felte utvalget Se og Hør for å ha publisert bilder av Ole Gunnar Solskjærs *kone og barn*, tatt på gaten i Oslo før en landskamp på Ullevål, og på vei til fotballkamp i i Manchester, fordi bildene ikke hadde ”*samfunnsmessig betydning*”. ”Selv om bildene er tatt på offentlig sted og i seg selv ikke kan anses *krenkende eller oppsiktsvekkende*” (min utheving), mener utvalget at Se og Hør brøt god presseskikk ved ikke å vise respekt for ”menneskers privatliv”, jfr. Vær Varsom-plakatens punkt 4.3. Slik utvalget ser det, inneholder ikke de aktuelle bildene i seg selv eller i den sammenheng de ble publisert, informasjon fra de berørtes dagligliv som kan ha samfunnsmessig betydning.”

Det er interessant å merke seg at de to eneste PFU-medlemmene som var med på begge avgjørelser, var Henrik Syse og Trygve Wyller, som begge representerer allmennheten. I de to sakene ligger det åpenbart en skjerpelse av grensene for privatlivets fred, og en erkjennelse av at fru Solskjær og barna har krav på å få være utenfor offentlighetens lys.

Sjefredaktør Gunnar Stavrum i Nettavisen forsvarte omtalen av farskapssaken mot Olav Thon før saken var avgjort med at en mulig livsarving til Norges kanskje rikeste mann er børssensitiv informasjon (PFU-sak 181/06). Stavrum fastslår at ”*sterke samfunnsmessige hensyn*” tilsier at opplysningene ble publisert på dette tidspunktet. PFU mente derimot avisens burde vist stor tilbakeholdenhet til saken var avgjort, og fastslo at omtalen er et brudd på god presseskikk fordi Olav Thon hadde krav ”på vern av sin private og familiære sfære”.

I sitt tilsvarende til klagen fra Olav Thon skriver Nettavisen: "Dersom Olav Thon skulle ha en arving, ville arvelovens pliktregler bety at en av landets største formuer ville være i spill. Olav Thon er hovedaksjonær i et av børsens største eiendomsselskap. Bare usikkerhet om han har en arving er direkte børsrelevant (fordi det kan åpne for arvestrid, en annen hovedeier osv.). Dertil kommer at Olav Thons selskaper sysselsetter tusenvis av ansatte for hvem dette er relevant på samme vis. Det foreligger således sterke samfunnsmessige hensyn som tilsier at identifikasjon må kunne skje."

Pressens Faglige Utvalg fastslår på sin side at omtalen er et brudd på god presseskikk, blant annet med henvisning til Vær Varsom-plakatens punkt 4.3, som fastslår respekten for privatlivet. PFU skriver i sin uttalelse: "Selv om klageren er en kjent næringslivsaktør, anser utvalget at også han har et berettiget presseetisk krav på vern av sin private og familiære sfære. Utvalget finner derfor ikke å kunne legge vekt på redaksjonens anførsel om "sterke samfunnsmessige hensyn". Slik utvalget ser det, måtte et minstekrav for identifisering av klageren i hvert fall være at det forelå et positivt resultat av den rettslig pålagte DNA-prøven.

Klageren gjør for øvrig et poeng av at VG omtalte saken anonymt, at Dagbladet fulgte samme linje som Nettavisen, og at Finansavisen og flere andre medier har navngitt Thon i ettertid.

Vi ser at det er uenighet om hvor grensen går for hva som er av vesentlig samfunnsmessig interesse, men at PFU trekker en grense som utvalget legger til grunn for vurderingen av om det foreligger brudd på god presseskikk eller ikke.

Søkt offentlighet – uten samfunnsmessig interesse

I Big Brother-saken har alle rettsinstanser gitt Anette Young og Rodney Omdal Karlsen medhold i at Se og Hørs reportasjer krenker privatlivets fred. PFU frifant bladet med henvisning til at klagerne "aktivt og i uvanlig sterk grad hadde søkt offentlighet, og selv skapt omfattende publikumsinteresse for hvordan forholdet mellom dem ville utvikle seg". De to hadde hatt sex på fjernsynet, og hadde siden surfet på en kjendisbølge de selv hevdet de hadde hoppet av. PFU tok ikke hensyn til dette, men fastslo at "klagerne må tåle større og endog mer belastende oppmerksomhet omkring sitt privatliv enn mennesker som ikke har satt seg i en slik situasjon." (PFU-sak 083/03).

Denne uttalelsen legitimerer nettopp retten til å sette søkelyset på mennesker som av en eller annen grunn har søkt offentlighet, uten hensyn til om deres sak er av vesentlig samfunnsmessig interesse.

Informasjon fremkommet på ulovlig måte

Straks etter at boken til Håvard Melnæs var publisert, var justisminister Knut Storberget på banen og meddelte at han ville *vurdere* å gjøre det straffbart for mediene å bruke opplysninger som er fremkommet på ulovlig måte. Kulturminister Trond Giske påpekte imidlertid at pressens rolle som vakthund overfor autoritetene i samfunnet ikke uten videre måtte ødelegges.

Forestillingen om at pressen ikke skulle være beskyttet av kildevernet når den publiserer informasjon fra "uautoriserte" kilder, er vanskelig å akseptere fordi det i tilfelle vil hindre at viktig informasjon kommer frem til offentligheten. For eksempel ville aldri de såkalte Pentagon-papirene kommet til The New York Times i 1971 hvis ikke avisens kilde, Daniel Ellsberg, hadde vært villig til å risikere strafferettslig forfølgelse hvis han ble oppdaget.

Om lekkasjer fra ansatte i banker og kredittkortselskaper som avslører kronprinsessens shoppingvaner i New York designbutikker, er av like stor viktighet, er et annet spørsmål. Men

metoden kan ikke avvises utelukkende fordi lekkasjene resulterte i en reportasje i Se og Hør. Hvis man skulle følge justisministerens linje, ville man komme i den situasjon at man kunne forhindre muligheten til å få frem viktig informasjon av vesentlig samfunnsmessig betydning fordi de samme metodene kunne komme til anvendelse i kjendisjournalistikken. Alle skjønner uansett at det ikke er like greit å akseptere lekkasjer fra bankansatte, flyplassansatte og politifolk om kjendisenes bevegelser.

Skjulte metoder og avansert utstyr

I Vær Varsom-plakatens punkt 3.10 heter det: "Skjult kamera/mikrofon eller falsk identitet skal bare brukes i unntakstilfeller. Forutsetningen må være at dette er eneste mulighet til å avdekke forhold av *vesentlig samfunnsmessig betydning* (min utheving)." Her legitimeres bruken av *fordekte* og *falske* metoder hvis saken er av *vesentlig samfunnsmessig betydning*. Hva som er av vesentlig samfunnsmessig betydning, er det imidlertid opp til redaktøren suverent å avgjøre.

Klages saken inn til Pressens Faglige Utvalg, kan redaktørens avgjørelse bli prøvet av utvalget. PFU frifant Fædrelandsvennen for bruk av skjult kamera da avisen slo opp at kona til den daværende pressesjefen på Quart-festivalen solgte "svartebørsbilletter" (PFU-sak 123/02). Utvalget uttaler at "Quart-festivalens anseelse og betydning gjør det til en *vesentlig samfunnssak* (min utheving) at svartebørssalg av billetter forekommer i festivalledelsens nærmeste krets".

Skjulte metoder brukes flittig på mange områder av journalistikken, ikke minst i forbrukerjournalistikken der bruk av skjult kamera også er en del av dramaturgien og metodene for å bygge opp reportasjen mot klimaks der synderen – *den overvåkede* - blir konfrontert med sine misgjerninger som er filmet med et skjult kamera.

Nå har imidlertid Pressens Faglige Utvalg slått til mot det som oppfattes som en lettvinnt bruk av skjulte metoder. I utvalgets møte 27. mars 2007 behandlet utvalget sakene 221/06 og 247/06, begge mot TV2 hjelper deg, og slår fast i uttalelsene at det som avdekkes, ikke er av "*vesentlig samfunnsmessig betydning*" (min utheving).

I alle de ovennevnte sakene uttaler PFU seg om hva som er av samfunnsmessig betydning, og vi kan derfor fastslå at pressen for lengst har innført et vesentlighetskriterium som betingelse for å kunne bruke enkelte journalistiske metoder. Men utvalget har gjort dette helt uavhengig av sjanger, tematikk og redaksjon.

Pressens aksept for bruk av skjulte metoder ble vedtatt i en tid da man kanskje ikke så for seg hva den teknologiske utvikling kunne medføre av muligheter. Nå er moderne opptaksutstyr langt mer sofistikert enn den forestillingen vi hadde om skjulte kameraer og mikrofoner da Vær Varsom-plakatens regler ble utformet. Det skapte naturligvis sterke reaksjoner da det ble kjent at Se og Hør hadde kjøpt spionutstyr. Men hvis Se og Hør hadde maktet å avsløre uakseptabel rusmisbruk i fremtredende samfunnsmiljøer, vill nok debatten ikke dreid seg om spionutstyret. Å trekke opp slike perspektiver, er selvfølgelig som å banne i kjerka. Men bruken av spionutstyr vil altså prinsipielt falle innenfor rammen av det presseetiske akseptable i en gitt situasjon.

Det er imidlertid viktig å forstå at bruk av skjulte metoder i enhver sammenheng er integritetskrenkende. Metodene er ikke bare i konflikt med kravet til at pressen skal opptre åpent og sannferdig. Metodene reiser også en rekke rettssikkerhetsmessige problemer.

Den totalitære mediestaten

Problemet er naturligvis at mange akseptable journalistiske metoder kan misbrukes. Slik vil det også være med tipsordningene som norsk presse for lengst har innført. Løfter om 10.000, 20.000, 24.000, 25.000 eller endog 100.000 kroner for det "beste" tipset kan lett føre til at kjendiser i alle valører vil være underlagt et totalitært tips- eller til og med tysterregime.

Alle er enige om at tipsordningene har kommet for å bli. Men vi må innse at det ikke er uproblematisk for et samfunn å oppmuntre mennesker til å tipse om kjente og ukjente mennesker. Dagbladet har innsett dette, og oppfordrer sine tipsere til på det sterkeste å opptre aktsomt. Det heter således: "Vi respekt for privatlivets fred og ha respekt for sperringer på ulykkessteder og lignende."

Er Se og Hør i seg selv krenkende?

22. november i fjor fikk vi dommen i De Lillos-saken der Se og Hør er dømt for uten samtykke å ha fotografert bryllupet mellom Lars Lillo Stenberg og Andrine Sæther i Vestfold-skjærgården. Selv om bildene ble tatt på god avstand fra selve bryllupsstedet og bildene isolert sett ikke på noen måte var krenkende, fant Oslo tingrett at Se og Hør hadde brutt bestemmelsene om privatlivets fred. I dommen fremholdes det at det ikke forelå noe samtykke til fotografering, og at brudeparet hadde valgt et så uvanlig sted for vielsen, måtte Se og Hør skjønne at man ønsket å være i fred.

I sine anførsler sier saksøkerne: "Ytterligere krenkende oppleves det faktum at meddelelsen er gitt en form som gir leserne inntrykk av at Se og Hør var invitert i bryllupet. Enkelte har også spurt om bryllupet var betalt av bladet. Det vises ved denne vurderingen til den sentrale plass reportasjen fikk på side 1, 2 og 3 i Se og Hør nr. 65 2005." I debatten i etterkant av dommen, er det blitt hevdet at også retten er inne på samme spor, nemlig at en artikkel eller en reportasje i Se og Hør kan være krenkende i seg selv, fordi det vil kunne festne seg et inntrykk av at brudeparet ikke bare har gitt Se og Hør anledning til å være til stede, men også latt Se og Hør betale hele bryllupet, slik bladet gjør i andre brylluper. Fordi man regner med at alle bryllupsreportasjer i avisen er kjøpt og betalt, kan det oppleves krenkende å bli omtalt i Se og Hør, eller for den saks skyld Her og Nå.

Pressens Faglige Utvalg har på sin side akseptert at personer mot sin vilje, vil kunne fremstå i reportasjer i andre medier. I PFU-sak 020/03 (mot Se og Hør) klager barna til en drept kvinne på at Se og Hør presenterer uttalelser fra dem som om de skulle ha latt seg intervju av bladet. I klagen understreker klagerne at de hadde gitt klar beskjed om at de ikke aksepterte å bli intervjuet av Se og Hør, og mener de selv må kunne bestemme hvilke medier de ønsker å bli presentert i.

Pressens Faglige Utvalg fastslår at Se og Hør måtte ha full anledning til å bruke bilder og sitater av søskenparet som grunnlag for egen sak, ettersom bladet i tilstrekkelig grad har oppgitt andre nyhetsmedier som kilder for oppslaget, og har videreformidlet meningsinnholdet av søskenparets uttalelser på en saklig måte. Utvalget understreker til og med at dette er en akseptert praksis i pressen, og tar ikke hensyn til at klagerne selv har motsatt seg å fremstå i Se og Hør.

Andre redaksjoner var også på bryllupsstedet til Andrine Sæther og Lars Lillo Stenberg, men trakk seg unna da de ikke fikk brudeparets samtykke til å fotografere. Se og Hør ble igjen, tok bildene og laget saken, selv om man ikke hadde noen avtale med brudeparet. Det er i og for

seg et eksempel på det både nåværende og tidligere Se og Hør-journalister uttaler: Se og Hør gir seg aldri når bladet vil oppnå noe!

Gjennomlesing og rettelser

Vær Varsomplakaten sier ikke eksplisitt at kilden har rett på å få lese gjennom og rette intervjuet før det publiseres. Men når det heter i punkt 3.8 at ”*Endring av avgitte uttalelser bør begrenses til korrigering av faktiske feil*”, må den logiske forståelse være at intervjuobjektet må gis anledning til å kontrollere om alt som tillegges intervjuobjektet (direkte og indirekte uttalelser), inneholder faktiske feil, som man i gitte tilfeller har krav på å få rettet. Derimot kan ikke et intervjuobjekt ikke kreve å få se andres uttalelser eller journalistens egne karakteristikker av kilden. Erfaring er imidlertid at redaksjoner gir store innrømmelser overfor kildene, noe som ofte begrunnes med at man er nødt til å ha et godt forhold til kildene – og særlig kilder man ofte benytter. Derfor må man også være fleksible både med hensyn til gjennomlesing og rettelser. Pressen er dessuten i liten grad tjent med en debatt der intervjuobjektet opplyser å ha gjort redaksjonen oppmerksom på at utsagnene ikke er dekkende for intervjuobjektets syn.

Redaksjonen aksepterer normalt ikke noen innblanding i presentasjonen, tittelsettingen, hva som skal fremheves i ingressen, bildebruken osv. Men hvis det er inngått en avtale med intervjuobjektet om slike forhold, har Pressens Faglige Utvalg fastslått at avtalen skal holdes. Den kan ikke tilsidesettes av for eksempel desken. For å unngå konflikter på dette området, bør redaksjonene ha klare regler med hensyn til hvilke avtaler journalisten kan inngå med kilden.

Men det er naturligvis en markant forskjell på dette og det noen mener man ser i kjendispressen, nemlig at det er kjendisen selv som velger vinkling. Selvfølgelig må det stilles større krav til hensyn når innholdet dreier seg om kjendisens intime privatliv, men man er langt utenfor presseetikken og normale journalistiske prinsipper hvis kjendisen selv bestemmer innholdet i bladet.